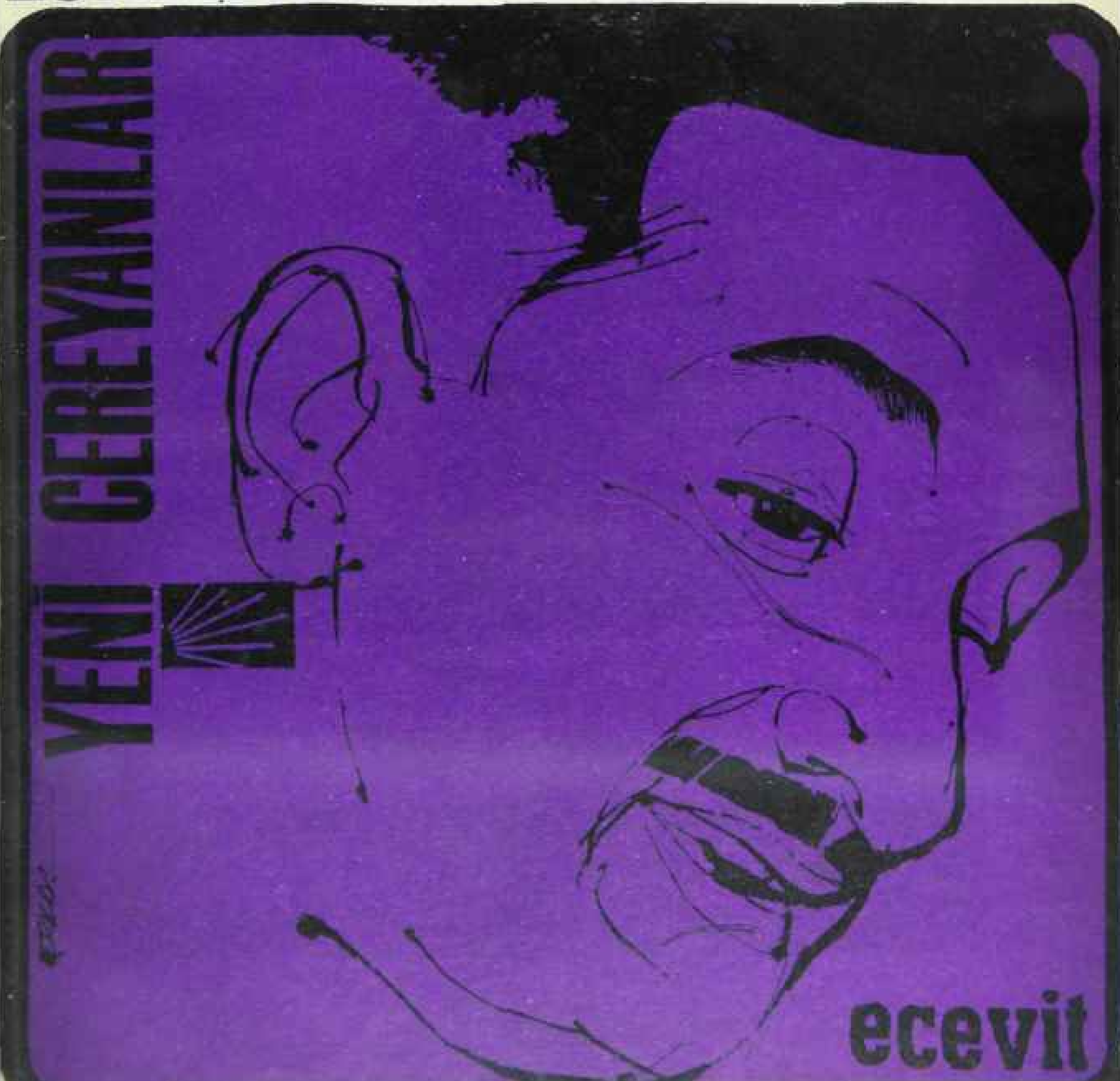
SAYI : 629
9 TEMMUZ 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

ESKİ PARTİDE

HER YERDE
HER ZAMAN
ZiRAAT
BANKASI
1966
yılında
12
MİLYON
T.C. ZiRAAT BANKASI

Cilt: XXXVI Yıl : 13 Sayı: 629

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Okay Göçer, Egemen Bostancı (İstanbul — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil İKTİSAT: Mehmet Tuğrul

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KARİKATÜR

Cem

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık (12 nüsha) 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha) 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 50.00 lira
Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası • Ankara

BASILDIĞI TARİH

6.7.1966

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE DERGİSİ

RÜZGÂRLI SOK. No: 15
ANKARA - TEL: 11 89 92
P.K. 582

Kendi Aramızda

Bu hafta yine olaylar birbirini, AKİS'çiler de olayları kovaladılar.

Önce, haftanın kapak konusu olarak CHP içindeki yeni mücadeleyi seçmiş ve kapak resmi olarak da bu mücadelenin temsilcisi Bülent Eceviti uygun görmüştük. Fakat haftanın ortasında öyle gelişmeler oldu ki, olayları önem sırasına koymağa elimiz varmadı. Onun için, bu hafta AKİS'in her sayfasında bir önemli olay anlatılmaktadır.

CHP'deki yeni akımlar çekişmesi, bu hafta da heraretinden bir şey kaybetmeden devam etti. Ortanın Solu sloganı etrafında kümeleşen fikirler her toplantıda bir parça daha kuvvet buldu ve CHP'liler, yaptıkları mücadelenin öteki partilerdeki gibi bir post kavgası değil, bir üslûp ve metod çatışması olduğuna kamuoyunu inandırdılar. Yeni hareketin lideri Bülent Ecevit, bu konudaki fikirlerini AKİS'e yazdı. Ecevitin karşısındaki grupun temsilcisi olarak görünen Ruhi Soyer ise görüşlerini yazmaktan, her nedense, çekindi. Oysa AKİS sütunları bu eski ve samimi CHP'liye her zaman açıktır.

Bu hafta bir cambazlığın içyüzünü açıklıyoruz. Bu görülmemiş oyun ne yazık ki Türkiyede oynanmıştır ve "herkesi kör, âlemi sersem sanan" bir zihniyet AKİS'in bir fiskesiyle gene yerle bir olmuştur. 1962 yılının Aralık ayının 12'sinde, Yozgat ta, bir bira fabrikasının temeli, zamanın Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan Öztrak tarafından atılmıştır. Öztrakın bu gezisine şimdiki Meclis Başkan Vekili Nurettin Ok ve daha birçok AP'li, MP'li milletvekili de katılmışlardır. Yozgat Valisi nutkunu söylemiş, Bakan konuşmuş ve temele harç konulmuştur. Ama, günün birinde, Süleyman Demirel adında bir açıkgöz işadamı, kaderin sevkiyle Başbakan olduktan sonra, ayni temele âlâyıvâlâ ile bir kere daha harç koymuştur. Bu, resimlerle de süslü ilginç yazıyı merakla, ibretle okuyacağınızı sanıyorum.

Size bu hafta sunmak istediğim asıl önemli yazı, Metin Tokerin "Haftanın İçinden"idir. Metin Toker yıllardır çok sayıda ilginç yazı yazmış ve bu yazıların çoğu çeşitli çevrelerde çeşitli yönleriyle ele alınmış, günün konusu olmuş, hattâ olay yaratmıştır. Bunun nedeni, muhakkak ki, Tokerin olaylara iyi teşhis koyması, objektif kalmasını bilmesidir. Bu haftaki "Sayın Turala ve diğer bazı Sayın Büyüklere samimi bir hitap" başlığını taşıyan yazısı da böyle bir teşhis ve görüşün eseridir. Yazıyı önce ilgililerin, sonra da AKİS okuyucularının dikkatle okumalarında ve hisse çıkarmalarında memleket menfaatleri bakımından büyük fayda vardır.

AKİS'in İstanbuldaki ekibi de bu hafta faydalı bir çalışma yapmış, bir tekke bülteninin içyüzünü ortaya koymuştur. AP İktidarı zamanında şaha kalkmış gerici cereyanları kullanma yolunda emsali bulunmaz bir üne sahip bir varakpârenin ve onun başına çöreklenen eski Tahkikat Komisyonu artıklarının hikâyesini, eğlenceli bir hava içinde, BASIN sayfalarımızda okuyacaksınız.

Saygılarımla

AKİS

Cilt: XXXVI Sayı: 629 9 Temmuz 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

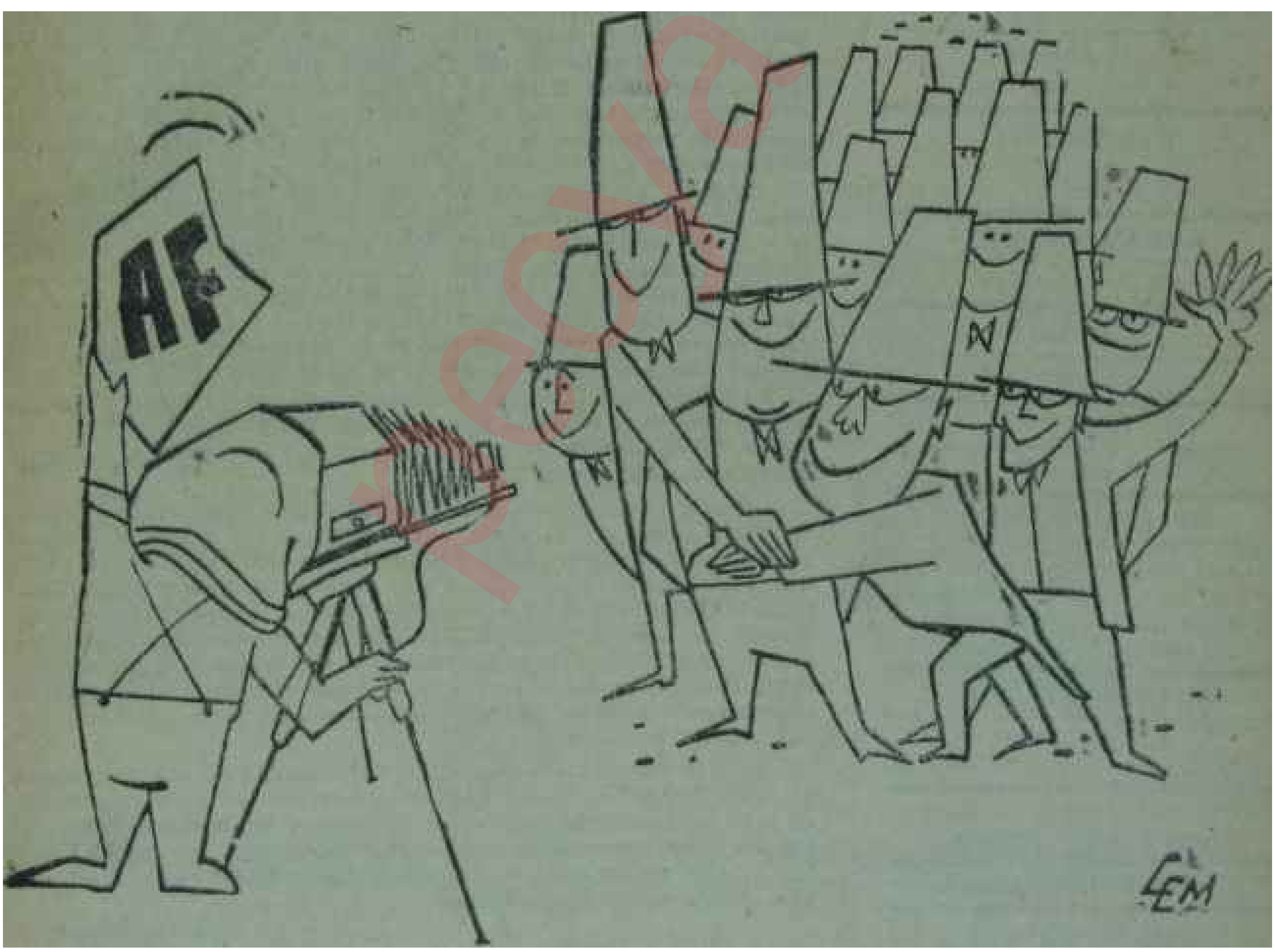
Millet

İmrozda bir amerikalı

Bundan kısa bir süre önce, Çanakkale açığındaki İmrozun Kaleköy limanına uzunca boylu, saçları Vietnamdaki amerikan askerlerininki gibi gayet kısa kesilmiş bir amerikalı geldi. Amerikalı türkçeyi iyi bilmiyordu ve tercümanıyla beraberdi. Amerikalının gelişinden Adanın rumları haberdardılar ve hazırlıklıydılar. Haber kendilerine İstanbuldan ulaştırılmış, amerikalıyla nasıl; ne konuşacakları ise mahalli liderleri tarafından bildirilmişti.

Amerikalı, Associated Press haber ajansının İstanbuldaki muhabiri Hal Mcclure idi. Hal Mcclure'e İmroz ve Bozcaadaya gidebilmesi için türk makamları gerekli müsaadeyi vermişlerdi.

Amerikalı gazeteci, Adalara, bu adalardaki ramlara baskı yapıldığı, imhaları yoluna sapıldığı, kültürlerinin yok edilmesine çalışıldığı, hatta şahıslarına karşı tecavüzlere girişildiği yolundaki "Atina Haberleri" üzerine gitmişti. Orada rumlar, aldıkları direktif gereğince kendisine mükemmel bir mizansen hazırladılar. Hal Mcclure intibalarını, temsilci bulunduğu güçlü Associated Press haber ajansı vasıtasıyla bu hafta bütün dünyaya duyurdu. Gazetecinin yazısı, bültenin dört tam sayfasını işgal ediyordu.

YAZISIZ

HAFTANIN İÇİNDEN

Sayın Turala ve başka bazı Sayın Büyüklere samimi bir hitap

Metin TOKER

Türkiyede şu anda, zayıf bir Hükümetin işbaşında bulunduğu gerçeği hiç kimse tarafından inkâr edilemez. Hükümetlerin zayıf veya kuvvetli olmasının partilerce seçimlerde devşirilen oy nisbeti ve miktarıyla ilgisi her zaman en önemli unsur değildir. Hükümetin başında bulunan kimsenin şahsiyeti, ona karşı duyulan hisler, onun kudreti ve hareket kabiliyeti, elindeki gerçek imkânlar Zayıf Hükümet ve Kuvvetli Hükümet mefhumunu şiddetle etkiler. İsmet İnönü iki askeri darbe teşebbüsünü, temelindeki oy karışımı bakımından zayıf olan hükümetlerle bir kaç saatte bastırmıştır. Buna karşılık, aynı bakımdan astığı astık, kestiği kestik bir Hükümetin mensupları bir ihtilâl gecesinde bir kaç saat içinde toparlanmışlardır.

Başbakanları, daima, sevenler de olur, sevmeyenler de. Bu, bir tâli meseledir. Kuvvetli bir Hükümetin Başbakanının, bilhassa bazı çevrelerin büyük temsilcileri üzerinde saygı duygusu uyandırması, onun devlet adamı vasıflarının teslim edilmesi, çapının küçümsenmemesi, mesela kendisinden "Canım, iyi çocuk.. Hüsnüniyet sahibi görünüyor. Ama, tecrübesi yok. Zamanla o da gelir" diye bahsedilmemesi lâzımdır. Böyle olursa, memlekette Hükümet Otoritesi eksikliği kendini hissettirir. Bunun tabii neticesi, başka kuvvetlerin otoritelerinin önem kazanmağıdır. Ama bu önem, onlara, memleketin bir zayıf Hükümet idaresi altında kaldığı devrede çok büyük sorumluluk da getirir. O kuvvetleri, hiç olmazsa dış görünüşte kuvvetlerin başı durumundaki kimseler temsil ettiğine göre onlar dikkatsiz, ihtiyatsız veya hissi davranırlarsa talihsiz gelişmelere yol açabilecek karışıklıklar ortaya çıkar.

Türkiyede Silahlı Kuvvetlerin memleket kaderi ve idaresi üzerindeki söz hakkının ortadan kalktığı sanılmamalıdır. Bu hak, meşru bir haktır. Hiç bir millet, Ordusuna rağmen idare edilemez. Nitekim, türk milleti gibi bir millet de, kendisine rağmen idare edilemez. Meharet, sadece seçmenin veya sadece Silâhlı Kuvvetlerin değil, bir mâna ifade eden ve güç taşıyan bütün baskı gruplarının temayülüne doğru bir teşhis koyarak tehlikeli sürprizlere meydan vermemektir. Hükümet için meharet budur, kuvvetlerin başı durumunda olanlar için meharet budur.

Türkiyede "günün şartları"nı görmemek, basiret değildir. Bugün Genel Kurmay Başkanı bir otoritenin sahibidir. Bugün, Cumhurbaşkanı da bir otoritenin sahibidir. Ancak Orgeneral Tural da, Sayın Sunay da bu otoritenin kökünde sadece kendi şahsiyetlerinin bulunmadığını bilecek kadar İzan ve tevazu sahibidirler. Her ikisi de, işgal ettikleri yüksek makamların temelindeki gerçek kuvvetleri temsil ettiklerinden dolayıdır ki memleket işlerinin yönetiminde, fiilen, belki Başbakandan bile tesirli role sahiptirler. Bugün Türkiyede, temeldeki güçlerde beliren bir endişe, bazı Sayın Büyüklerin, camianın temayüllerinden başka yönlere yavaş yavaş ve belki farkına varmaksızın kaymakta olduklarıdır. Bir takım sevimsiz tasarruflar,Çankaya Köşkleri hikâyesi gibi, bir takım dikkatsiz sözler Orgeneral Turalın "çok konuşma" diye vasıflandırılabilecek hal alan polemik yapma, demeç veya nutuk verme, mesaj gönderme âdeti gibi, bir takım ihtiyatsız davranışlar Sayın Cumhurbaşkanının son seyahatinde seçtiği "refakat ekibi" gibi, kendilerini zedelemekte, yıpratmaktadır. Çok baş, bir gün kendini, böyle muallâkta bulmuştur. Sayın Büyükler, üstelik, temsilcisi oldukları güçlerin bilhassa alt tabakalarda ne kadar hareketli bulunduklarını bilmektedirler, bunların kanalize edilmesi görevinin orta tabaka elinden alınarak hiyerarşinin en üstündeki halkadan başlayan bir zincirin kurulması neticesinin ne emekle gerçekleştiğini bizzat yaşamışlardır. Çarkı tekrar ters işletmekte hiç bir fayda yoktur. Ama, görünen istidat budur ve Sayın Büyüklerin bundan haberdar olmalarında, memleket için "sayılamayacak kadar çok fayda" vardır.

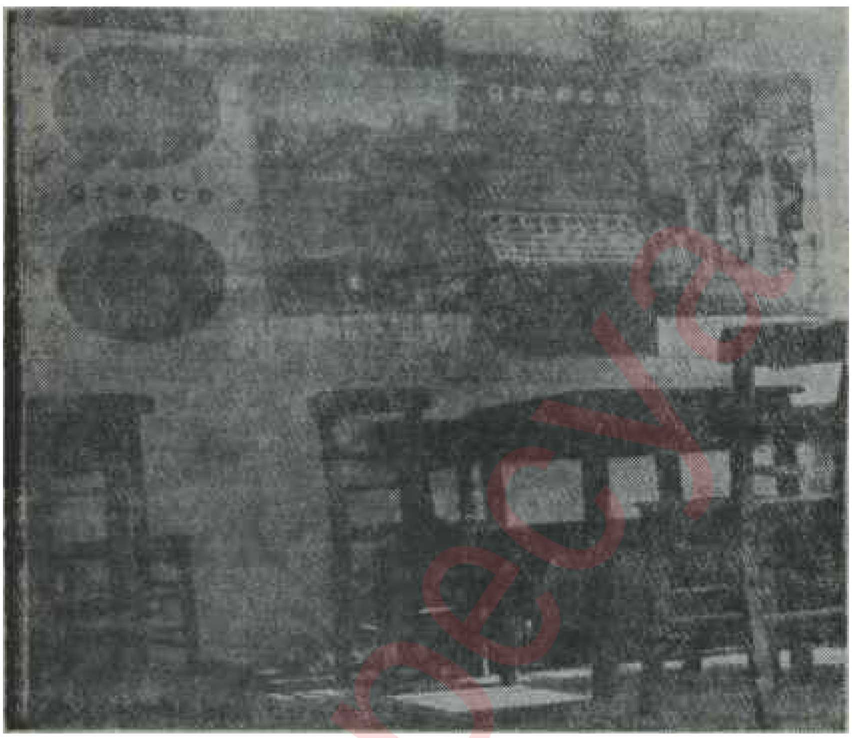
Bu Sayın Büyükler, belki politika tecrübelerinin yeniliği yüzünden siyaset hayatının bir özelliğini gözden kaçırmaktadırlar. Bu Sayın Büyükler, pek muhtemeldir ki, kendi kendilerine ve gerçekten samimi olarak "Ortada ne var, canım?" demekte, yapılan ikazları, hissetmemeleri imkânsız bazı soğuklukları ve alttan gelen tepkileri "maksad-ı mahsus'lara atfetmektedirler. Ortada belki sahiden, göründüğü kadar bir şey de yoktur. Ama siyasette görünüşün, çok zaman gerçekten de önemli olduğunu mükemmelen bilen politika kurtları arzuladıkları görünüşü yaratmak için faaldirler ve başarılıdırlar. Sayın Büyüklere, bazen onları istismar ederek, kullanarak verdikleri hava temeldeki gerçek kuvvetlere tesir etmez, ama temsilcilerini onlardan ayırır ki bu, yeni karışıklıkların sebebi olur. Bu zayıf Hükümetin, muhtemel karışıklıkların hepsinin üstesinden gelebileceğini sanmak ileri görüşlülük sayılmaz.

Kuvvetlerle temsilcileri arasında bir kopmayı gerçekleştirmeye çalışanlar, elbette ki yanlış bir hesabın içindedirler. Bu kopmanın olmaması, memleketin menfaatidir. Memleketin başka bir menfaati, kopma yönünde yol alındığını sayın temsilcilere hulûs içinde duyurmaktır.

Üst tarafı, şüphesiz kendi bilecekleri iştir.

Hal Mcclure'e göre, türklerin Adadaki rumlara baskısı o hale gelmişti ki, rumlar denklerini hazırlamışlardı ve "ya Atinaya, ya Avustralyaya" göç etmekteydiler. Her gün rıhtımda böyle bir kaç denk görülüyor ve bunların sahipleri, gözyaşları arasında, doğup büyüdükleri toprakları terkediyorlardı. Bu toprakların ellerinden alınması bir yana, türkler, mahkûmların çalıştığı bir devlet çiftliği kurmak suretiyle tedhiş hareketine de girişmişlerdi. Böyle bir bahaneyle getirilmiş caniler rumların ensesinde boza pişiriyorlardı ve bilhassa kadınlar, artık tarlalarına serbestçe gidemez olmuşlardı. Rumlar, kendilerini korumak için tedbirler almışlar, silahlanmışlardı. Dereköyde amerikalı gazetecinin anlattığına göre 64 yaşında bir rum, karısının omuzlarına sarılarak "yarımız uyurken yarımız nöbet bekliyoruz" diye dert yanmış ve şöyle ağlamıştı:

"— Eşyalarımı denk ettim, bekliyorum. Ama, nereye gideceğimizi bilmiyoruz. Becerebilsem, iki oğlumun gitmiş bulunduğu Avustralyaya giderim. Ne yazık ki 64 yaşındayım ve hiç param yok.."

İmrozda yanan propagandası yapılan bir kahve
Su uyur ama, düşman uyumaz!..

Rumlardan nakledilen hikâyeler

Amerikalı gazeteci, türkleri son derece sinik bir takım kimseler olarak takdim etmektedir. Bunlar, zorbalıkla Adaların rum halkını tedirgin edip kaçırmak amacını gütmektedirler. Canileri bundan dolayı halkın başına bela etmişlerdir, onların topraklarını, bağlarını ucuza kapatmışlardır. okullarına musallattırlar. Amerikalı, dolambaçlı ve guya tarafsız olmaya gayret eden bir üslûpla bunları "türk idareciler"e itiraf da ettirmektedir. Amerikalıya göre, "adının açıklanmasını istemeyen bir türk memur", kendisine rumların Adaya getirilen canilerden şikâyetleri nakledildiğinde bir kahkaha atıp:

"— Onlar da, rumların kendilerine taş attıklarından şikâyet ediyorlar" demiştir.

Associated Press'in temsilcisine göre rumlar öylesine perişan ve bedbahttırlar ki kendisi bazı köylerden ayrılırken bir kadın hıçkıra hıçkıra "Bizi de beraber götürün" diye haykırmış, bir başkası "Bizleri bırakmayın" diye yalvarmış, bir erkek ise "Dünyaya bunu anlatın, bunu herkese anlatın" diye bağırmıştır.

Mr. Hal Mcclure, işte bu görevi, hem de gayet cansiperane bir şekilde, şimdi yerine getirmektedir.

Haftanın başında, amerikalı gazetecinin intibaları dünyanın bir çok yerinde yayınlanıyor ve yunan propagandası, eline kuvvetli bir silah geçirmiş oluyordu.

Ders almayan zihniyet

İmroz ve Bozcaada üzerinde başlayan yunan manevraları belki bu yayınla, ne derece tehlikeli gelişmelere istidatlı olduğunu en kör gözlere sokacak nitelik taşımaktadır ama, Türkiyede Hükümetin dikkatleri, meseleye ilk defa çekilmemektedir. Bundan tam onbeş gün önce, gazeteciler Ankarada "Allahlık Süleyman Bey"i yakalamışlar ve ona, yunanlıların bu adalar üzerinde konuşmaya başladıklarını hatırlatmışlar, rumların oralarda silahlandıklarından bahsetmişler, fikrini sormuşlardır.

"Allahlık Süleyman Bey"in verdiği harikulade cevap şudur:

"— İmroz ve Bozcaada niçin neden endişeli bir durum olsun? Yok öyle şey, beyleri Bunu nereden çıkarıyorsunuz? Kimse bu konuda hak iddia edemez. Endişe ve vehimler içinde mi kalacağız?"

Bu cevap, bundan onbeş yıl kadar önce, yunanlılar Kıbrıs konusunda ilk seslerini pes perdeden çıkarmaya ve bilhassa milletlerarası teşekküllerde gizli tertiplere giriştiklerinde devrin Dışişleri Bakanı "Allahlık Fuat Bey"in verdiği cevaba pek benzemektedir. DP İktidarı da yıllar yılı "Yok böyle bir mesele" diye başını kuma gömmüş, Menderes ve Köprülü bu çeşit uyarmaları "Nereden çıkarıyorsunuz, bunları?" diye geçiştirmişler ve bir Kıbrıs Meselesi başımıza böyle çıkmıştır.

Ordu

Tadsız macera

Bu hafta, Ankarada Çankaya Köşkünün civarında dolaşanlar orada, günün çeşitli saatlerinde, rütbeleri Albay veya Albaydan aşağı olan bazı genç subaylara rastladılar. Genç subaylar Köşkün önündeki bir yeri dışardan merakla teftik ediyorlardı. Durumdan memnun bir halleri yoktu. Hattâ, tenkit edici sözler söylediklerini duyanlar oldu. Gazeteler bir kaç gün önce, o sahada

Genel Kurmay Başkanına, Kuvvet Komutanlarına kâşaneler, onların yaverlerine ise daireler inşa edileceğini haber vermişler, haber her tarafta hayret ve tasvipsizlikle karşılanmıştı. Hayret ve tasvipsizliğin Ordu içinde de mevcut olduğunu söylemek, bir "askeri sır"rın ifşası değildir.

Türlü yoruma sebep olan ve halen kira ödeyen birçok subaya da lahavle çektirten Lojmanlar Meselesinin gelişmesi şöyle olmuştur: 27 Mayıs Devriminden sonra, subaylara lojman yapılması için çıkarılan 186 sayılı kanuna dayanılarak yüksek rütbeli komutanlara da lojman inşası için birkaç yıl önce bir prensip kararı alınmıştır. Bu karara dayanılarak bazı şehirlerde kolordu komutanları için bina yaptırılmıştır. Ankara da da Genel Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları için lojman yaptırılabilecek uygun saha aranmıştır. Keçiörende, Dikmende, Abidinpaşada yapılan arama, nedense, başarısız olmuştur. Bu arada, bir elçiliğe ait arsaya talip olunmuş, 1 milyon liranın üzerinde fiyatla karşılaşılınca ondan da vazgeçilmiştir. Parlak ve saltanatlı formül, Demirel iktidara gelince bulunacaktır.

Nitekim 1965 yılında Milli Savunma Bakanlığı, dâhiyane bir icatla Cumhurbaşkanlığına yazı yazmış ve lojmanların Köşk sahasında yaptırılması için izin istemiştir. O zaman hastalığı ilerlemiş olan Gürsel belki Zeytinoğlunun da gayretiyle bu teklifi kabul etmiştir. Bu konuda Gürselin başkanlığında bir toplantı yapılmış ve binaların kondurulacağı yer tesbit edilmiştir.

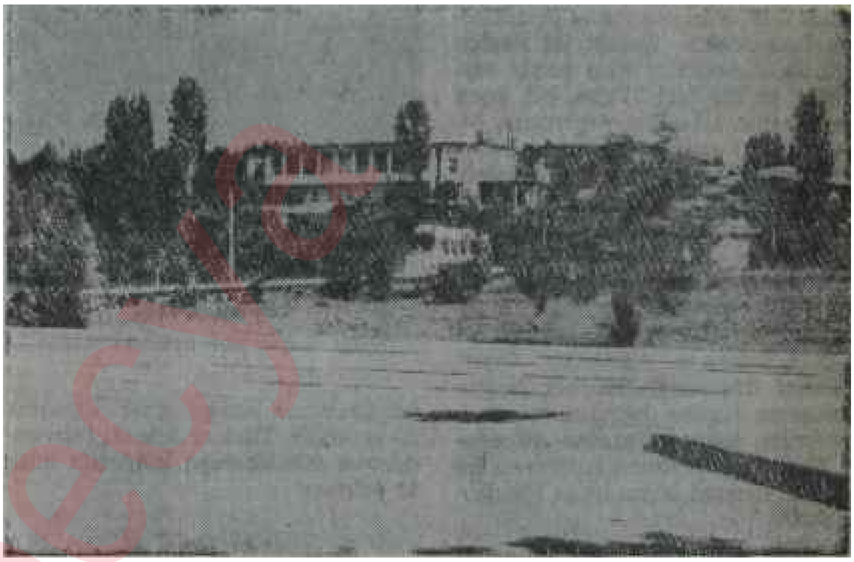
Bundan sonra Bakanlar Kurulu Çankaya Köşkü sınırları içinde Genel Kurmay Başkanına ve Kuvvet Komutanlarına lojman yapılmasını karara bağlamıştır. Karara göre, her bir "lojman" 150 bin liraya çıkacak, binalar, müstahdeminin oturacağı odalar ve kısım hariç, 150'şer metrekare olacaktır. 1966 Bütçesinde bu iş için gerekli tahsisat ayrılmış ve Milli Savunma Bakanlığındaki teknik personel tarafından plân ve projeler hazırlanmıştır. Bu plân ve projeleri Komutanlar beğenmişler ve Makbule Hanım Köşkü ile Muhafız Alayı Assubay Gazinosu yakınlarına düşen yeşil saha üzerinde inşaat hazırlığına başlanmıştır. Yaverler için yapılacak lojmanlar ise o yakınlarda, villâ değil apartman şeklinde olacaktır.

İlk pürüz

Temel hafriyatı başladığında ilk pürüzle karşılaşılmıştır: Ankara İmar Müdürlüğü, ruhsat için yapılan müracaata olumsuz cevap vermiştir. İmar Müdürlüğü, itirazım şu sebeplere dayandırmaktadır: 1) Lojmanların inşa edileceği saha Çankaya Köşküne dahildir ve burada inşaat yapılması doğru değildir. 2) İnşaatın yapılacağı saha yeşil sahadır. Üstelik inşaat, Cumhurbaşkanlığı Köşkünün görünüşünü bozacaktır. 3) Lojmanların inşa edileceği saha muhtelif şahıslardan Cumhurbaşkanlığı Köşkü için istimlâk edilmiştir. Bu lojmanların inşası halinde istimlâk gayesi dışına çıkılmakta ve yürürlükteki mevzuata göre, arazisi istimlâk edilenler için dâva hakkı doğmaktadır.

"Sandıktan çıkmış" bir Başbakan devrinde Hükümetin önem verdiği bir icraat bir daire tarafından engellensin... Olacak şey midir bu! Derhal İmar ve İskân Bakanı Haldun Menteşeoğlu meseleye müdahale etmiştir. Bakanlık İmar Dairesinden memurlar Köşkteki inşaat sahasına gönderilmiş ve onların himmetiyle gerekli fetva elde edilmiştir. Tam işler yoluna girecekken, ikinci ve daha önemli pürüz ortaya çıkmış, mesele kamuoyuna aksetmiştir. Bunun üzerine MP'li Necati Güven son derece sert ithamlarla dolu bir sözlü soru önergesini, Başbakan tarafından cevaplandırılması isteğiyle, Millet Meclisi Başkanlığına vermiştir. Atatürkün Cumhurbaşkanlığı ve Fevzi Çakmağın Genel Kurmay Başkanlığında dahi böyle bir yola gidilmediğinin belirtildiği önergede şöyle denilmektedir:

"Sayın Sunayın Genel Kurmay Başkanlığından Cumhurbaşkanlığına neden getirildiği istifham ve endişesinin devam ettiği ve bu yoldaki soruların cevapsız bırakıldığı bir sırada, Cumhurbaşkanlığı Köşkü sahasında Genel Kurmay Başkanı ile Kuvvet Komutanlarına köşkler inşa ettirilmesi 'veliaht ve şehzadelerin daireleri inşa ediliyor' kanaalini uyandırmaz mı? Bu tutum, 'Türkiyede bazı askerlerle sivillerden mürekkep karma bir idare ve şekli bir demokrasi vardır' hükmüne yol açmaz mı? Bu ciheti herkes gibi takdir mevkiinde bulunan Hükümetin bu yola girmesinin elbette bir maksadı vardır, o maksat nedir? Başbakan, ya milleti tatmin edici bir cevabı derhal vermelidir, ya da bu rejimin adını açıklamalıdır."

Çankaya Köşkünün bulunduğu alan

Biri kuyuya bir taş atmış...

Bütün bu ağır ithamlara karşı ne Hükümetten, ne de Cumhurbaşkanlığından bir ses çıkmıştır. Sadece Genel Kurmay Başkanı Cemal Tural, İstanbulda, bir gazetecinin sorusu üzerine şu demeci vermiştir:

"— Yapılan, devletin malıdır.

Kim oturursa otursun, mübarek olsun. Benim birbuçuk odalık evim var. Ben Yunanistana gittim. Orada bir kolordu kumandanı bizi davet etti. Bize bir kokteyl verdiler. Lojmanın salonuna 350 kişi davet etmişti. Bize yapılacak lojman ise 150 metrekareliktir. Buraya 100 kişi bile sığmaz."

Kaş yapayım derken..

Yüz kişilik davet verebileceği bir lojmanın peşindeymiş durumuna düşen Tural, bu sözüyle kaş yapayım derken göz çıkarmıştır. Zira Komutanlar bu çeşit davetlerini mükellef Orduevinde rahatlıkla yapmaktadırlar. Ordu mensupları içinde kendisini pek rahat hissetmeyen Demirelden önceki iki Başbakan da, davetlerini aynı yerde vermişler ve hiç biri "Yahu, biz koca Başbakanız, davetler yapıyoruz, bize, yüz kişi alacak salonu bulunan bir kâşane yaptırtın" dememişlerdir. Genel Kurmay Başkanıyla Kuvvet Komutanlarının sosyal mecburiyetlerinin bir Başbakanın veya Bakanların sosyal mecburiyetlerinden fazla olması akıl alacak bir iddia değildir. Başbakanın resmi evi yokken Çankaya Köşküne Genel Kurmay Başkanıyla Kuvvet Komutanlarının kâşane kurdurmaya kalkışmaları, sadece Ordunun vücudunu başından, Ordunun tamamını ise halktan ayırma istidadında bir davranıştır.

Nitekim, bu işin teşvikçileri, tartışma başlar başlamaz ortaya çıkmışlardır. Yeni İstanbulda bir süredir Said-i Nursinin savunmasını yapan AP Milletvekili ve Said-i Nursinin avukatı Lâç, derhal o işi muvakkaten kesip Turalın savunmasını sırtlamış ve şu parlak satırları yazmıştır:

"...Türk milleti onlara, dilediği köşkü yapar. Gönlünde onlara tacı kurdurduktan sonra.. Siz kim oluyorsunuz?"

Ama bir emekli general bu hafta, açık açık konuşarak şöyle demiştir:

"— Bu milletin imkânlarını aşmamalıyız. Genel Kurmay Başkam ve Kuvvet Kumandanları şu anda zaten güzel lojmanlarda oturuyorlar. Halbuki evsiz ne kadar subay ve memur var!.. Sonra bu yolun sonu gelmez. Yarın daha tâvizkâr bir hükümet, yapılan bu köşkleri, emekli olduklarında genel kurmay

Cemal Tural
Hatalı durum muhakemesi

başkanlarına hediye etme kararını da verebilir. Türk ordusunu Iran ordusuna döndürmeye kimsenin hakkı yoktur."

A. P.

Horozşekeri

Demirel şaşırmıştı. Bir genel görüşmenin şimdi sırası mıydı? Hükümet, nurlu ufukların müjdecisi, şaşaalı temel atma törenleriyle mi uğraşacaktı, affı kazasız belâsız geçirmenin yoluna mı bakacaktı, yoksa vaktini Grupta açılacak bir genel görüşmeye mi hasredecekti?

Demirel, yanında oturmakta olan Cihat Bilgehana yaklaştı ve kulağına birşeyler fısıldadı, sonra da yüzüne bir tebessüm oturtarak, Grupa doğru döndü. Madem ki Grup genel görüşme açılmasını istiyordu, kalkıp kendisi de konuşmalı ve üyelerden önergenin kabulünü istemeliydi. Aksi takdirde, koskoca bir Başbakan kendi Grupunda güç duruma düşebilirdi. Başkandan söz istedi, koşaradım kürsüye çıktı ve:

"— Bizim, verilmeyecek bir hesabımız yoktur. Arkadaşımızın, bugüne kadar Meclis çalışmalarında ve Grup faaliyetlerinde bir otokritik yapmak ve bundan sonra Meclis ve Grup faaliyetlerine daha dinamik, daha güçlü bir çalışma imkânı sağlamak maksadıyla vermiş bulunduğu genel müzakere talebine iştirak etmemeye imkân yoktur. Arkadaşlarımın geniş ölçüde kritikte bulunmalarına ve tenkitlerini belirtmelerine imkân verilmesini Başbakan olarak ve Genel Başkanınız olarak ben de yüce heyetinizden rica ederim" dedi.

Demirelin konuşmasından sonra önerge oya sunuldu ve 39'a karşı 48 oyla kabul edildi.

Haftanın başında Salı sabahı saat 10'da, Başkan Vekillerinden Muhittin Güvenin başkanlığında toplanan AP Ortak Grupunda cereyan eden görüşmeler hayli ilgi çekici oldu. Gaziantep milletvekili Naşit Sarıcanın, bundan bir süre önce, AP Grupunun ve Grup Yönetim Kurulunun Parlâmento çalışmalarının düzene sokulmasını sağlamak amacıyla verdiği, Grupta bir genel görüşme açılmasını isteyen önergesi, haftanın başında Pazartesi günü toplanan AP Grup Yönetim Kurulunda ele alınmış, fakat bir karara varılmadan Grupa getirilmesi uygun görülmüştü. Önerge, Ortak Grup gündemine alındıktan sonra AP'liler arasında yoğun bir kulis faaliyeti başladı. Hükümete ve bilhassa Demirele karşı olan AP'liler, Naşit Sarıcanın Önergesini, Grupta girişilecek yeni bir mücadele için bir vesile olarak benimsemişlerdi. Önergenin kabulü ile açılacak genel görüşmede, Hükümetin icraatı da tenkit edilebilir, böylece hedefe yavaş yavaş varılabilir, Demirelin defalardır yapılacağını ilân ettiği "Hükümette revizyon" çabuklaştırılabilirdi.

Niçin genel görüşme?

salı günü gündem dışı konuşmalardan sonra cereyan eden bir olay, Demirel hakkındaki söylentiyi kuvvetlendirecek nitelikte oldu. Gündemin genel görüşme isteğinin gündeme alınıp alınmamasıyla ilgili maddesine geçildiğinde önerge sahibi Naşit Sarıcanın söz aldı ve yaptığı konuşmada, aktüalitesini kaybettiği gerekçesiyle önergesini geri aldığını bildirdi. Bu sırada Edirne milletvekili Nazmi Özoğul ayağa kalkarak, önerge muhtevasını tekabül ettiğini ifade etti ve sonra da

usûl hakkında tartışmalar başladı. Epey süren tartışmalardan sonra İzmir milletvekili Şükrü Akkanın, görüşmelerin usûle uygun cereyan ettiği yolundaki önergesi oylandığında görüldü ki, Grup bir genel görüşme açılmasına taraftardır. Akkanın önergesi kabul edildikten sonra önerge sahibi Nazmı Özoğul kürsüye geldi ve bir genel görüşme açılmasının sebeplerini şöyle izah etti:

"— Seçimlere tekaddüm eden günlerde Meclis çalışmaları, Grup çalışması ve komisyon çalışmaları bakımından kusur ve hatalarımız olmuştur. Grupa alâkayı temin ve Grupu daima ekseriyetle toplamak suretiyle birçok meselelerin Grupta görüşülmesini imkân dahiline

AP Grupu toplu halde
Dostlar alışverişte görsün

sokmak için yeni bazı tedbirlere ihtiyaç vardır. Çalışmalar sırasında yeni taktiklere ve tedbirlere olan ihtiyacımız aşikârdır."

Bundan sonra kürsüye gelen Nahit Menteşe, Grup Yönetim Kurulu adına yaptığı konuşmada, Grup Yönetim Kurulunun da Grupta genel görüşme açılmasına taraftar olduğunu bildirdi. Görüşmeler sonunda önerge oya sunularak kabul edildi ve genel görüşmenin önümüzdeki Salı günü başlaması kararlaştırıldı.

Bu görüşmelerin AP'ye yeni bir hava getireceği sanılmamalıdır. Bu, daha ziyade, Parlâmentoda kuvvetli bir muhalefete karşı izlenecek politikanın ve taktiğin tespiti amacını gütmektedir. Hedef, Meclis çalışmaları sırasında, AP'nin istediği kanun tasarılarının hiçbir engelle karşılaşılmadan geçirilmesidir. Tabii bu görüşmeler, Hükümete karşı olan AP'lilerin ekmeğine yağ sürecektir.

C. H. P.

Anlamayan anlatabilir mi?

(Kapaktaki Politikacı)

*B*u haftanın başındaki Salı günü, öğleden sonraki bir saatte, CHP Grupu talihsiz bir hadiseyle dağıldığında;güreş tutmaya çalışan bazı milletvekilleri kapı önünde bir talihsiz hadise yarattılar, çok kimsenin merak ettiği bir gerçek günışığına çıktı. CHP'liler, "Ortanın Solu" sloganıyla girdikleri 10 Ekim seçim savaşında niçin hezimete uğradıklarını merak edip durmaktaydılar. Bunu, AP'nin menfi propagandasına veriyorlardı. AP "Ortanın Solu" için "komünizmdir" demişti, halk da ona kanıp oyunu CHP'den esirgemişti!

Halbuki Salı günü aşağı yukarı tamamlanan CHP Grup toplantılarında bu satırların Ankarada okunmakta olduğu Çarşamba günü Grupta İnönü, görüşmeleri bağlayan konuşmasına başlamış olacaktır. Görüldü ki "Ortanın Solu"nu CHP anlamamıştır ki, bunu seçmene anlatsın ve ondan oy alsın. İşin daha tuhaf tarafı şudur ki, "Ortanın Solu"nun muhtevası olan reformlar konusunda herkes mutabıktır, hattâ herkes CHP'nin "Partiler Yelpazesinde ortanın solunda bulunduğunu kabul etmektedir, Türkiyenin ilerici hamleyle kurtulacağını bilmektedir, fakat "sol" kelimesi karşısında allerji gösterenler CHP'nin liderleri arasında bile mevcuttur. Bunların başını çeken Turhan Feyzioğlu Grupta konuşmasını dört saat süren bir konuşma Salı günü yaptı ve âdeta "biz, politika lügatinde Sol Partiyiz ama, Sol Parti olduğumuzu söylememeliyiz" demeye getirdi.

İkinci Koalisyon Hükümetinin istifasından sonra bir "AP + CHP Koalisyonu"nun şampiyonu olarak talihsiz çıkışını yapmasından bu yana partiiçi meselelerde tam bir fikri dağınıklık içinde bulunan, bir dediği ötekini tutmayan, taktik yapmaktan stratejisini kaybeden Turhan Feyzioğlu, bu, bir zamanların yıldız politikacısı, konuşmasına tarihi bir giriş yaptı. Bu girişte türklerin moskoflara niçin düşman olduğunu uzun uzun izah etti. Sonra kendisinin gerici olmadığını bir saat kadar süreyle ispatladı. Kendisi de ilerici idi. Fakat "seçimlerde CHP'ye zararlı olduğu bilinen bir terimin sakız gibi ağızlarda çiğnenmesine de karşıydı".

Feyzioğlu konuşmasının son kısmını bazı hücumlara ayırmıştı. Partiye aşın sol hüviyet vermek isteyenlerin mevcut olduğunu ileri sürdü. Ecevit takımının oturduğu yere bakarak "Şükrü Koç çıksın, TİP'e karşı olduğunu söylesin" dedi. Bu, havayı gerginleştirdi. Sonra Feyzioğlu devam etti:

"— Biz sağ Banguoğluna olduğu kadar sol Banguoğlularma da karşıyız."

Ecevite bakılarak söylenen bu söz karşısında Ecevit "Turhan bey, kimi kastettiğinizi açıklayınız" diye seslendi. Feyzioğlu müphem bir düzeltmeyle yetinip aynı dozda hücumlarla konuşmasını tamamladı. Ama, Eceviti daima, aşırı solmuş gibi gösteren hücumlara karşı koruduğunu, onu asla aşırı solda saymadığım belirtti. Partide tesanüt lüzumunu söyledi, "gruplaşmış değiliz ki gruplaşmış görünelim" dedi.

Bir kavga başlangıcı

Feyzioğludan sonra söz alarak karşılaştıkları hücumları cevap-

Cambazlığın böylesi

Bundan üçbuçuk yıl kadar önceydi. 12 Aralık 1962 günü, Yozgat yağmurlu, ama mutlu bir gün yaşıyordu. Başlarında Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan Öztrak bulunan bir Bakanlar grupu, milletvekilleri, senatörler Yozgata gelmişlerdi. Orada güzel, fakat gösterisi fazla olmayan bir tören yapıldı. Bir fabrikanın temeli atılıyordu. Yozgat Bira Fabrikasının.

İktidarda, İsmet İnönünün Koalisyon Hükümeti vardı. Bira Fabrikası Plâna dahil edilmiş, parası bulunmuş, hazırlıkları yapılmıştı. Memlekette, Plânlı Kalkınmanın uygulanmaya başlamasıyla birlikte bu çeşit çok faaliyete geçilmişti. İnönü bunları bir Hükümetin tabii görevleri sayıyor, niçin bu tabii görevler etrafında alâyiş yapılması gerektiğini soruyor, çalışmalar sessiz, ama derinden yapılıyordu. Yozgat milletvekillerinin Orhan Öztraka ısrarları olmasaydı, belki temel atma törenine Bakanlar bile katılmayacaktı. Onlar ısrar ettiklerinden, o gün nutuklar söylendi, kurbanlar kesildi ve temellere ilk harç "uğurlu olması" temennisiyle atıldı. Hadisenin bütün gösterişli tarafı da, Bakanlara verilen bir yemekten ibaret kaldı. Ne CHP'liler, ne öteki Koalisyon Ortakları, Bakanları "Yaşayın yeni Türkiyenin mimarları!" diye karşıladılar, ne parti teşkilâtları seferber oldu, ne Başbakan, Ankaradaki önemli işlerini bırakıp gitti ve ne de tabii "Palavra Edebiyatı"ndan örnekler verildi.

Tören yerinde ilk sözü şehrin Valisi Kemal Paşaoğlu aldı ve şöyle dedi:

"— Bugün burada Yozgat Bira Fabrikasının temelini atmak üzere toplanmış bulunuyoruz.

Yozgadın bu mutlu gününe şeref verdiğiniz için sizleri hürmetle selâmlarım. Yozgat için bugün hakikaten mutlu bir gündür. Zira Yozgat tarihinde hiç bir zaman bu kadar sevinçli olmamıştır.

Hal-i inşada bulunan elektrik ve içme suyu tesisleri, şehir, içi yolu, stadyumu, verem pavyonu, Kız Öğretmen Okulu, İmam Hatip Okulu ve kimsesiz çocuklar yurdu, nafia tesisleri ve askeri binalarıyla, 1963'te inşasına başlanacak kız enstitüsü, köy ebe okulu ile milli park ve vilâyet ormanı çalışmalarına bira fabrikasının katılması, Yozgadın makûs talihinin yenildiğinin canlı şahitleri olmaktadırlar.

Son iki sene içerisinde Yozgadın mesut geleceğini hazırlayan bu tesisler birbirini takip etmekte ve adeta yeni bir şehir doğmaktadır.

Hükümetin gözü Yozgada çevrilmiş, Hükümetin eli Yozgada uzanmıştır. Artık eserler birbirini takip edecektir."

Valiyi, kürsüde Tekel Bakanı Orhan Öztrak takip etti. O, şöyle konuştu:

"— Yozgadın çalışkan halkının yıllardanberi yücelmek ve yükselmek için yaptığı mücadelenin sesi bugünkü Koalisyon Hükümetimiz tarafından duyulmuş, Yozgatlının bu mukaddes arzusu gerçekleşmiştir.

Yozgat, inşallah, önümüzdeki yıllarda Orta Anadolumuzun mâmur bir beldesi olacak Ve burada, Bira Fabrikası gibi, nice tesisler yükselecektir.

Yozgatlı buna hak kazanmıştır. Ve bundan sonraki eserlerin de tahakkukçusu olacaktır.

Karma Hükümetimizin bölgelerarası kalkınmada sosyal adalet ilkelerine uygun hareket etmek suretiyle başladığı bu eser inşallah Yozgadunız için, Türkiyemiz için hayırlı bir umran nişanesi olacaktır.

Yozgat Fabrikası, 12.5 milyonu inşaat, 20 milyonu tesisat olmak üzere, 32.5 milyonluk bir yatırım tesisidir.

Bu fabrika üç senede ikmal edilecek, üç sene

hiç görülmüş müdür?

sonra Yozgat çiftçisinin yüzünü güldürecek hasılayı verecek, ayni zamanda Türkiyenin muhtaç olduğu bira ihtiyacına sağlam bir yardımcı olacaktır."

Temele ilk harcı, Öztrak attı. Onu diğer Bakanlar ve Vali ile başka misafirler takip etti. Herkes sevinçliydi. Neşeliydi. Fotoğraflar çekildi, istikbale ait ümitli sohbetlerde bulunuldu.

Tören bitti.

O gün Yozgatta herkes her şeyi düşünebilirdi. Hatta, dünyada herkes her şeyi düşünebilirdi. Ama her halde, Türkiyede bir gün Süleyman Demirel diye bir açıkgöz iş adamının çıkacağı, bu iş adamının gökten zembille inmişcesine Cumhuriyet Hükümetinin başına oturacağı, sonra, sadece gösteriş olsun diye, hem de âlâyıvâlâ ile Yogzata gideceği, orada, temeli atılmış bir Bira Fabrikasına bir temel atma töreni daha tertiplettireceği ve herkesin gözlerinin içine baka baka, hiç fütursuz, dudaklarda beliren alaylı tebessümleri dahi umursamaksızın bu fabrikayı kendi iktidarının bir eseri gibi göstereceği, "Yozgadın yenilen makûs talihi"nden bahsedeceği kimsenin hatılına gelemezdi.

Hayır! Süleyman Demirel bir Başbakan değildir. Bunu yapabilen bir adama sadece Başbakan denemez.

Süleyman Demirel, Türkiyenin bu intikal devresinde başlıbaşına bir olaydır.

Maalesef, çok talihsiz bir olay!

landırmak isteyen sol takımdan Sadi Pencap kendisine söz verilmeyince zaten toplantı da dağılmıştı, sinirlendi ve kendi kendine "böyle de demogoji olur mu?" kabilinden söylenmeye başladı. Feyzioğlu taraftarlarından Fehmi Alparslan, Pencaba bakarak, "Onu tenkit etmeye kalkanlar, tırnağının ucu bile olamazlar" dedi ve çıktı. Önce şaşıran Pencap, koridorda Alparslana yetişti ve sert bir dille, kendisi ile böyle konuşulamıyacağını hatırlattı. Alparslan bunun üzerine AP'lilerin meşhur silâhlarını Pencapa doğrulttu ve onu aşırı solcu olmakla itham etti. Bunun üzerine önce Pencap, sonra Alparslan hamle ettiler, fakat tutuşamadılar... Feyzioğlunun yarattığı hava şöyle yorumlandı:

"— Feyzioğlu, Satırın konuşmasından sonra içinde Ortanın Solu geçen bir formül üzerinde anlaşmaya varılacağını anladı ve bunu en-

C.H.P.'nin Vardığı

Cumhuriyet Halk Partisi bir dönemeç noktasındadır.

Türkiyenin şimdi içinde bulunduğu ortam, Cumhuriyet Halk Partisini böyle bir dönemeç noktasına getirmiştir.

Büyük fedakârlık ve mücadelelerle yapılan ve Cumhuriyet Türkiyesine kimliğini ve canlılığını kazandıran devrimler tehlikededir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel taşı olan lâiklik tehlikededir. Bir yandan mezhep kavgalarının alevlenmesi, bir yandan da parti ayrılıklarının mezhep ayrılığı hâline gelmesi dolayısiyle ulusal birliğimiz tehlikededir. Dış politikada ve ekonomide aşırı bağımlılık eğilimleri yüzünden, kan dökülerek kazanılmış bağımsızlığımız tehlikededir.

Soyut bir siyasal oyun hâlinde kalan demokrasimiz, bütün bu tehlikeleri önleyebilmek şöyle dursun, arttırmakta, hattâ bazılarını hiç yoktan ortaya çıkarmaktadır.

Üstelik demokrasinin kendisi de tehlikededir.

Çünkü demokrasinin bütün bu tehlikeleri önleyemediği, hattâ arttırdığı veya hiç yoktan ortaya çıkardığı görüldükçe; hele demokrasinin, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak ve sosyal adalet içinde yürütmek için gerekli tedbirleri güçleştirdiği anlaşıldıkça; ve demokrasinin, halk yararına değil, içten ve dıştan halkı ezip sömürmek isteyenler yararına işlediği ortaya çıktıkça, aydın ve devrimci unsurlar demokrasiden umut kesmektedirler.

Ayrıca, İktidardaki Adalet Partisi, yanlış bir milli rade anlayışıyla, "madem ki çoğunluğun oylarını aldım, her istediğimi yaparım" anlayışıyla, kanun, hattâ Anayasa tanımaz, keyfi bir partizan yönetim Kurmak istediği için de demokrasi tehlikededir.

Kapıya dayanan, uyarma zillerini çalan bütün bu tehlikeler karşısında ya eli kolu bağlı durulur, ya da bir şeyler yapılır, tehlikelere karşı çareler aranır.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu iki davranışdan birini seçmek durumundadır.

Cumhuriyet Halk Partisi onun için bir dönemeç noktasındadır.

Eli kolu bağlı durmak!..

Kurtuluş Savaşı içinden doğarak Türkiye Cumhuriyeti Devletini kuran; Türk Ulusunu karanlık çağlardan kurtararak çağdaş uygarlığın aydınlığına kavuşturucu devrimleri başaran; Türkiyede geri kalmışlığın çemberini kırarak kültürel ve ekonomik gelişme hareketini başlatan; ve Türk demokrasisinin kurucusu ve başlıca koruyucusu olan Cumhuriyet Halk Partisi, bütün bu eserlerin çöküp dağılması, bütün bu çabaların boşa gitmesi karşısında eli kolu bağlı duramaz.

İktidarda da olsa, muhalefette de olsa, bir şeyler yapmak, bir çıkış yolu arayıp bulmak zorundadır.

İşte böyle bir çıkış yolu arayıp bulmak zorunda olduğu için, Cumhuriyet Halk Partisi bir dönemeç noktasındadır.

Çıkış yolu ne olabilir?..

Çıkış yolu, demokrasiden dönmek olamaz.

Böyle bir yolu düşünmek bile, Cumhuriyet Halk Partisi için, kendi kendine ihanet olur.

Çünkü, tehlikede olan bütün varlıklar, kurumlar ve değerler gibi, demokrasi de, Cumhuriyet Halk Partisinin eseridir; ve zaten demokrasi, kafaları tabulardan ve doğmalardan kurtararak Türk halkına düşünce özgürlüğü kapılarını açan devrimlerin, ve halka inanç ve saygı anlamındaki bir halkçılık hareketinin kaçınılmaz sonucudur.

Kaldı ki, saydığımız tehlikelerden ürküp demokrasiden dönmenin pratik bir değeri de yoktur. Çünkü artık böyle bir dönüş, belki de, bu tehlikeleri büsbütün arttıracak düşünce ve tutumda kimselerin, üstelik sınırsız ve kontrolsüz bir güçle, iktidarda yer almalarını sağlıyacaktır.

Öyleyse çıkış yolunu, ancak demokratik düzen içinde, ve demokrasiye inanç içinde arayıp bulmak gerekir.

Demokrasimizin yetersizliği ve aksayışı, topluma faydadan çok zarar verişi, sosyal özden yoksun kalmış olmasının sonucudur.

Bu eksikliği giderme ihtiyacı, yem Anayasa hazırlanırken görülmüş, ve demokrasimizi sosyal öze, sağlam sosyal temellere kavuşturmak için gerekli tedbirler, yeni Anayasada, ana çizgileri ve yönleriyle gösterilmiştir.

Bu tedbirleri gerçekleştirmeğe en elverişli parti programı ve tutumu, Cumhuriyet Halk Partisinin Programı ve tutumudur.

Kendi Programının ve bu Programa uygun ola-

gellemek için böyle yaptı.. Feyzioğlu bu tutumunu, Kurultaya kadar sürdürür."

Gerçekten de, Kemal Satırın bir gün önceki konuşması, bu hafta Ruhi Soyer tarafından "telif edici", Ecevit takımı tarafından ise "bir Genel Sekreter konuşması" diye değerlendirildi ki bu, varılacak netice hakkında bir ipucu verdi. Halbuki Satır bu konuşmasında, CHP'nin "Ortanın Solu"nda olduğunu açıkca söylüyor, buna makabil parti içinde hiziplere göz yumulmayacağını da aynı açıklıkla ihtar ediyordu.

Çarşamba günü İsmet İnönünün konuşmasının mihveri de bu olacaktı.

Ecevitin maksadı ne?

Ecevit takımı, meşhur çıkışını yaptıktan sonra, gerçekten, "Ortanın Solu"nu savunmuş olmaktan ziyade bir hizip manzarası gösterdikleri ithamıyla suçlandılar. Bun-

Dönemeç

Bülent ECEVİT

rak hazırlanmış ileri ve ayrıntılı bir siyasal belge olan 1965 Seçim Bildirgesinin çerçevesinde ve ışığında, Cumhuriyet Halk Partisi, toplumu sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan hızla kalkındıracak; kalkınmanın sosyal adalet içinde yürümesini sağlayacak; sınıf duvarlarını veya sınıflaşma eğilimlerini sosyal adalet tedbirleriyle eriterek, komünizm ve faşizm tehlikelerini önleyecek; halkı ezilip sömürülmekten ve halk iradesini, sosyal ve ekonomik baskılarla aldatılıp veya saptırılıp halk aleyhine işler duruma getirilmekten kurtaracak; bağımsızlığımızı dolaylı saldırı veya dolaylı sömürgecilikten koruyacak, tedbir ve reformları gerçekleştirmek için kararlı olduğunu göstermek zorundadır.

Bu yönde ne kadar inançlı olursa, o kadar inandırıcı olacaktır.

Bu yönde ne kadar heyecanlı olursa, o kadar heyecan duyuracaktır.

Bu yönde ne kadar tutarlı ve açık konuşursa, o kadar güven verecektir.

Çekingen, ürkek bir tutum, taviz kokan bir davranış, diplomatik bildirilerdeki gibi aşırı dengeli ve örtülü bir üslûp, bu inandırıcılığı, bu heyecanı, bu güveni veremez.

Bazı Cumhuriyet Halk Partilileri, zaman zaman, böyle bir çekingenliğe, ürkekliğe, tavizci veya aşırı telifçi bir görünüşe, böyle bir diplomatik üslûp dengeclliğine ve örtülülüğüne sürükleyen etkenlerin başında "Biz bir kitle partisiyiz!" düşüncesi gelmektedir.

Evet, Cumhuriyet Halk Partisi bir "kitle" partisidir. Çünkü, Cumhuriyet Halk Partisi, adı üstünde, halkçıdır, halktan yanadır. Öyle olmalıdır.

Eğer "kitle partisiyim" diye, Cumhuriyet Halk Partisi, halk kitlesini ezenlere, sömürenlere de hoş görünmek, onların da oylarını elde etmek hevesine kapılırsa, asıl geniş halk kitlesini, o arada aydınları yitirmeğe, kendinden soğutup kuşkulandırmağa ve böylece, asıl kendisini desteklemesi gerekenlerin oylarını yitirmeğe mahkûmdur.

Bazı Cumhuriyet Halk Partilileri böyle zayıflatıcı bir davranış ve üslûba sürükleyen bir başka etken de, partinin itibar kazanma ve güçlenme şansını, Adalet Partisinin halk gözünde itibarını yitirmesine bağlama eğilimidir.

Oysa bu, ilerici ve devrimci bir partiye yaraşan bir taktik değildir.

İlerici ve devrimci bir parti, iktidardaki partinin zaaf ve kötülüklerinden çok, kendi üstünlüklerinden, kendisinin daha olumlu ve umutla bir alternatif olduğuna halkı inandırabilmekten kuvvet almağa çalışır.

Adalet Partisinin tüm itibarını yitirmesi beklenirse, memleketi ve devleti ayakta tutan varlık, kurum ve değerleri, o arada demokrasiyi ve devrimleri, hattâ belki de bağımsızlığımızı kurtarmağa vakit kalmayabilir.

Kaldı ki, halk çoğunluğunun gözünde Adalet Partisinin zaten itibarı yoktur. Adalet Partisi, "büyük zafer" diye gösterdiği seçimlerde, halkın ancak üçte biri kadarının güven ve desteğini sağlıyabilmiş tir. Son seçimlerde hiç oy kullanmayanlar, Adalet Partisine oy verenlerden çok daha fazladır.

Demek ki, halk çoğunluğu, Adalet Partisinin zayıflamasını, daha çok itibardan düşmesini değil, Adalet Partisinin karşısında daha umut verici bir alternatif ortaya çıkmasını beklemektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu alternatifin kendisi olduğunu gösterebilecek nitelikte bir partidir.

Yeter ki daha inandırıcı ve güvendirici, daha heyecan verici olabilsin!..

Cumhuriyet Halk Partisi bir dönemeç noktasındadır.

Bu dönemeç noktasında, "ortanın solu" yolunu, yani halk yararına devrimcilik ve ilericilik yolunu seçmek zorundadır.

Seçmiştir de...

Ama bir parti, seçtiği yolun adını söylemekten çekinir veya çekindiği sanısını verirse, kendisine umut bağlayanlara ve umut bağlayabilecek olanlara, kendisini destekleyenlere ve destekleyebilecek olanlara güven, inanç, heyecan veremez.

Ardındaki bütün köprüleri yıkarak, halkı kuşkulandıran bütün ilişki veya çekingenliklerden kurtularak bu yola girdiği kanısını verebildiği ölçüde, bu halkçı parti, halkı yanında görecektir.

Üstelik o zaman, kişisel çıkarlar uğrunda değil, ilke ve ülküleri uğrunda siyasete atılmış ülkücü kişilerle dolu Cumhuriyet Halk Partisi örgütü de, daha çok ve daha inançlı çalışma gücünü ve heyecanını bulabilecektir.

dan dolayıdır ki bu haftanın başında, bu takımın gayretleri bir hizip olmadıklarını gösterme yönünde oldu. Bunun yanında, Teşkilâta da, aslında nenin savaşını yaptıklarını iyi anlatmak lüzumu ortaya çıktı. Nitekim haftanın başında Ecevite gelen bir telefon ilgi çekicidir.

Anadolunun bir yerinden telefon eden heyecanlı CHP'li bağırıyordu:

"— Beyefendi, konuşmanızı, okuduk. Çok beğendik. Biz de ortanın solundayız. Mücadelenizde beraberiz. Tebrik ederiz, sakın dönmeyin, sakın mücadeleyi bırakmayın.."

Utangaç denilecek kadar mütevazi bir adam olan Ecevit teşekkür ediyor, fakat karşı tarafa söz yetiştiremiyordu. Heyecanlı CHP'li firtına gibi sıraladığı tebrik lâflarını şöyle bağladı:

"— Tabii, Kasım Gülekle elele vereceksiniz. Hadi, Allahaısmarladık..."

Ecevit elinde ahize kalakaldı. Demek ki, daha yapılacak çok iş vardı.

Bu yüzden olacak, Ecevit, Pazar günü kendisi ile görüşen AKİS'çiye fikirlerini en ufak bir yanlış anlamaya mahal kalmıyacak kadar açıklıkla izah için özel bir titizlik gösterdi. Söze şöyle başladı:

"— CHP'nin sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan neleri ve nasıl yapması gerektiği programımızda, İleri Türkiye ülküsü bildirisinde, 1965 seçim bildirgesinde, kalkınma plânında ve en önemlisi, Anayasamızda sosyal, ekonomik ve kültürel reformlar olarak vardır. Bunların bir kısmı gerçekleştirildi. Ama daha yapılacak çok şey var.. Biz kısmen zayıf koalisyonlarda çalıştığımız için, kısmen de kendi içimizde reformlar konusunda tam bir aydınlığa varamadığımız ve zaman içinde bazı şahısların görüş ayrılıklarından dolayı çelişmelere düşer gibi olduğumuzdan reformculuğumuz konusunda halka güven veremedik, yapacağımız reformların niteliğini anlatamadık..."

Ecevit, Gruptaki görüşmelerde "Ortanın Solu"na karşı endişe gösteren, fakat reformlara inananların düşüncelerini doğru bulmuyordu.

CHP Grupu "ortanın solu"nu görüşüyor

Bir parti uyanıyor

"Ortanın Solu politikası üzerinde şimdiden durmaya lüzum yok" fikri CHP'ye bu fikirleri yaymakta hem vakit kaybettirir, hem de işlerin düzeleceği ümidini geri atacağı için rejim problemleri sürüp giderdi. Üstelik bir seçim kampanyası süresi içinde reform aleyhtarı propagandaların yenilemiyeceği iki defa tecrübe ile sabit olmuştu. İşe şimdiden hararetle başlamak şartı. "Önce iktidara gelelim, sonra tartışır, reformları yaparız" düşüncesi de Partiyi iktidarda hazırlıksız duruma düşürür, fikir ayrılıkları yüzünden düşülen çelişmeler CHP'ye duyulan güvensizliği bir defa daha perçinlerdi. Bu bakımdan, "Ortanın Solû"nun tartışmalar sonunda tam bir açıklıkla, net olarak tesbiti ve bunun ışığında çalışmalara hiç gecikmeden başlanılması zorunluydu...

"Sağcıyız desek bile.."

Ecevitin, koltuğuna yaslanarak ve tavanı seyrederek açıkladığı bu fikirler, ister istemez gazetecinin aklına bunlara karşı yöneltilen tenkitleri getirdi. Sordu:

"— Terimin kullanılması, parti için zararlı olmuş mudur?"

Ecevit tereddütsüz cevap verdi:

"— CHP'ye bir yandan para dökerek, bir yanda da haksız ve yoğun bir propaganda kampanyası: açarak karşı çıkanlar, aslında CHP'nin benimsediği reformlardan zarar görecek olanlardır. CHP ortanın solunda değil de sağında olduğunu söylese, fakat reformlardan vazgeçmese, o çevrelerin bize karşı davranışında hiç bir değişiklik olmıyacaktır. Buna karşılık, Ortanın Solu teriminden ve reformlardan vazgeçtiğimiz intibaını verirsek bizi destekleyen veya desteklemesi ihtimali bulunan reformlardan yararlanacak olan asıl geniş halk topluluklarının, aydınların ve teşkilâttaki bilinçli CHP'lilerin güvenini ve desteğini kaybederiz.."

"— Sizin, CHP'yi katı bir doktrin partisi haline getirmek istediğinizi söyleyenler var. Bu konuda ne düşünürsünüz?"

"- Katı doktrincilik CHP'nin temel ilkelerinden olan devrimcilikle bağdaşmaz. CHP gerçekci ve pragmatiktir. Ancak, ilkeleri ve yönü belli bir tutum ve tutarlı bir düşünce sistemi içinde, yani Ortanın Solu politikası içinde pragmatik ve gerçekci olmalıdır. Bunun dışında pragmatik olmak, bizi serseri mayın gibi oradan oraya sülükler ve çelişmelere düşürür.."

"Serseri mayın"

Ecevit bunları söylerken, özelliği fikir platformunda değil de şekil platformunda gösteri yapmak olan bir başkası, kendisini Kurultaya hazırlıyordu. Bu, Kasım Gülekti.

Gülek, Grup toplantılarında konuşmaktan dikkatle kaçınmıştı. Söz sırasının kendisine gelme ihtimalinin belirdiği hallerde salonu terketmişti.

Bir AKİS'çi, Gülekle böyle bir anda karşılaştı.

Saat 15'ten sonra idi. Milletvekillerini toplantıya canhıraş çığlıklarla çağırmış olan ziller yeni susmuş,

D I Ş G E Z İ L E R : Japonya

IX

MİKKA — BOZU

"Bir gün beylik, beyliktir" manasına
(Japon Atasözü)

Diyet, Tokyonun hemen ortasında, bir küçük tepenin üzerinde bulunduğu için etraftan kolay görünen, kendine mahsus mimarlık tarzına sahip, taştan, zarif bir bina. Onun yanında, modern bir başka bina var. Milletvekili ve senatörlere burada çalışma odaları vermişler. Temsilciler, sekreterleri ve yardımcılarıyla o odalarda oturuyorlar, misafirlerini kabul ediyorlar, teşrii görevlerinin gerektirdiği bazı işleri yapıyorlar. Tabii her birinde kitaplar, dosyalar, dergiler, gazeteler ve evrak.

Yokomiçi san ile böyle odaların birinde karşılıklı konuşurken japon siyaset hayatının Port Arthur'den bugünlere ne kadar dalgalanmış bulunduğunu düşünmeden edemedim. Yokomiçi san Sosyalist Partinin milletvekillerinden biri. Hokaydoda, Sapporo bölgesini temsil ediyor. Bölgenin beş temsilcisinden üçü Liberal Demokrat, ikisi Sosyalist. Yokomiçiye göre Japonyada, bir dahaki seçimlerde Sosyalistlerin iktidarı almaları adeta muhakkak. Gerçi bu herkesin inancı değildir ve Liberal Demokratların iktidarda bir süre daha kalmaları akla asıl yakın gelen ihtimaldir ama Sosyalist Partinin bir milletvekili de, elbette, konuştuğu bir yabancı gazeteciye bunu böyle söyleyecek değildir.

Zaten müstakbel seçimlere ait tahmin, bizim Yokomiçi san ile görüşmemizin önemli ve ilgi çekici tarafı değil. Sosyalist milletvekili dünyadaki mütecaviz devletin Amerika olduğunu söylüyor, Japonyanın hâlâ "amerikan emperyalizmi"nin bir kurbanı bulunduğunu bildiriyor, Amerikaya veryansın ediyor ve Amerikanın Japonyadan elini çekmesini istiyor. Amerika ile münasebetler bugün Japonyada, İktidar ile Muhalefeti birbirinden ayıran en keskin unsur. Sosyalistler, Amerika düşmanlığında, japonların yabancılara karşı asırlardır sürdüregeldikleri menfi duygular telini çalıyorlar. Tıpkı bundan bir yüzyıl önce bütün yabancıların, aralarında fark gözetilmeksizin "barbarlar" sayılmaları gibi, bugün de japon için "yabancı", amerikalı. Bu yabancı düşmanlığı, tabii en ziyade köylü ve çiftçi kütlelerde, basit japon halkında köklü. Geliniz görünüz ki, bu kütleler Sosyalistleri değil, Liberal Demokratları tutuyor. Buna mukabil Sosyalistler kuvvetlerini, şovinizm konusunda daha müsamahalı olması gereken aydın çevrelerden derliyorlar.

Dış görünüşte, bu bir çelişme. Halbuki aslında, japon şartlarının tabii bir gelişmesi. Japon toplumundaki, Rus-Japon Harbinden bu yâna meydana gelen ve bilhassa iki Dünya Harbi arasında en ilginç şeklini alan dalgaları gözden geçirmek Japonyanın bugünkü siyaset hayatının anahtarını veriyor.

Japonyanın, Rusya üzerindeki zaferini bir kuvvet dengesinin değil de, mahalli şartların neticesi saymak doğrudur. 1904'lerde Çarlık Rusyası, potansiyel olarak Japonyadan elbette daha güçlüydü. Japonyanın seçtiği savaş alanının Ana Rusyaya uzaklığıdır ki japonların harpten galip çıkmalarını sağlamıştır. Bu uzaklık, Birinci Dünya Harbini takip eden ilk onbeş yıl içinde Japonyanın çok şeyi bedavadan kazanmasının sebebini de teşkil etmiştir.

Birinci Dünya Harbi patlak verir vermez, İngiltereyle olan andlaşmasının icabı diye Japonya, Almanyaya karşı hemen savaşa giriyor. Almanya, Japonyayla nasıl harbeder? Japonya hemen, Almanyanın Uzak Doğuda ne kadar sömürgesi veya işgal altında tuttuğu bölge, ada varsa, hepsini toparlayıveriyor. Sonra da, bunların üzerine oturuyor. 1915'de, Çine meşhur "21 Talep" notasını veriyor. Çin bunu kabul etse, fiilen Japonyanın tam bir sömürgesi haline gelecek. Çin üzerinde oyunlar oynayan beyazlar kendi aralarında boğuşmakta olduklarından, Japonya için fırsat tam fırsattır. Gerçi Çindeki Cumhuriyet İdaresi bu taleplerin en aşırılarına mukavemet ediyor, onları reddet-

miyor ama, Japonya gene de Çinde, Birinci Dünya Harbi yıllarında bir çok hakkı, tâvizi ele geçiriyor.

Harp, beyazları Uzak Doğudan sadece siyasi sahada uzaklaştırmış değildir. Japonya için asıl fırsat, bütün Asyanın japon mallarına muhtaç hale gelmesidir. İngilterenin iplik sanayii ve Avrupanın fabrikaları çalışmaz durumdadır. Beyazların gayretleri, birbirlerini savaş sahasında yenmeye çevrilmiştir. Onun dışında hedef yoktur. Japonya bir yandan İttifak Devletlerinin hukuken" vuruşan bir müttefikidir, yani onların kampındadır, onlar Japonyaya ses çıkarmamaktadırlar; diğer taraftan fiilen savaşmayan, yani bir savaş endüstrisine lüzum hissetmeyen Japonya Asyanın ihtiyaç maddelerini istihsale vargücüyle kendini vermiştir ve artık bir de tecrübenin sahibi olan japon iş adamları bütün Uzak Doğuyu hâkimiyetleri altına almışlardır. Birinci Dünya Harbi, Uzak Doğudaki "avrupalı tekeli"nin sona erdiği devredir. Harpten sonra, bilhassa yenik avrupalıların yerini japonlar alacak, maliyet itibariyle çok avantajlı olan japon malları galip avrupalıların mallarıyla da rekabete girişecektir. Dünya kadar millete felaket, kan, gözyaşı ve ıstırap getiren, onları memleket olarak perişan eden büyük savaş Japonya için bir başka Kamikaze, İlâhi Rüzgâr olacaktır.

Jeopolitik, burada bir defa daha, milletlerin kaderindeki rolünü gösteriyor. Gene Türkiyeyle bir kıyaslama yapılacak olursa Japonyanın gerçekleştirdiği mucizevi kalkınmadaki bu çeşit "İlâhi Rüzgârlar"ın rolü daha iyi belirir. Japonya 1920'lerde bütün olgun armutları sadece ağızını açmak suretiyle toplarken Türkiye bir ölüm kalım savaşının içindedir. Daha önceleri ise, ruslarla ne zaman tutuşulsa Türkiye, büyük rus gücünü hep, tam tepesinde hissetmiştir.

Ama daha sonra Türkiye bir barış devresinin içine girecek, Japonyanın üzerinde atom bombaları korkunç mantarlarını yükseltirken türkler, bütün sıkıntılarına rağmen altın ve döviz biriktirmek imkânına kavuşacaklardır. Buna, 1950'lere gelinirken başka döviz çeşmeleri katılacaktır. Buna rağmen Türkiye hiç bir zaman Japonya olamayacaktır. Bu da, madalyonun öteki yüzü ve bir geminin sadece "İlâhi Rüzgâr" ile yürümeyeceğinin delili. Arı gibi çalışan japonlar ve taktiğini zemine ve zamana göre tesbit etmekle beraber bir stratejiye, bir makro hedefe daima sahip idareci zümre: Bu, Japonyada. Akdeniz ikliminin çalışmakla başı hoş olmayan, müslümanlığın tevekkülünü buna eklemiş türkler ve şekil reformunu ekonomiyle desteklemede âciz kalmış idareci zümre: Bu, Türkiyede.

Birinci Dünya Harbinin nimetleri ve tesiri artık denenmiş liberal cereyan 1920'lerden itibaren Japonyaya, on yıl boyunca yeni bir hava getirmiş. Bu havayı, İkinci Dünya Harbinden sonra Almanyada esen havaya benzetmek kabil. Moda telakki, hürriyet rejiminin ve serbest tartışma usullerinin üstünlüğüdür. Harbi, en liberal devletler en otoriter sistemlere karşı kazanmamışlar mıdır? Demokratik Amerika, demokratik İngiltere, demokratik Fransa despotların idaresindeki Almanyayı, Avusturyayı, Osmanlı İmparatorluğunu dize getirmişlerdir ve bu arada başka bir despotluk idaresi, Çarlık Rusya çökmüştür. Bunun, Japonyadaki siyaset hayatı üzerinde tesir yapmaması imkansızdır. Zira, arada, Japonyada bir aydın genç nesil yetişmiştir, bu nesil dış âlemi bilmektedir, onunla temas halindedir, yeni alışkanlıklar edinmiştir ve memlekete gelen refah bazı baskı grupları doğurmuştur. Buna mukabil, 1853 Japonyasından 1920'ler Japonyasını yaratmış olan nesil, samuraylar nesli artık ortadan çekilmekte, temsilcileri teker teker sönmekte, onların kurdukları sistem onlarsız işlemeye başlamaktadır. Siyasi hayatın esasını partilerin teşkil ettiği sistem onların eseridir. Onlar işbaşındayken bu partiler, şahısların etrafında doğmuş, gelişmiş, onların şahısları partilere güç vermiştir. Hatta mana vermiştir. Ama sistem yürüyünce tabii neticeler gecikmemiştir. Partilerde, partilerin adamı olarak yeni simalar sivrilmiş, idare mekanizmasını onlar ele geçirmişlerdir. 1920'ler Japonyada "adamların partisi"nin yerini, "partilerin adamları"nın aldığı devredir. Ta uzun yüzyılların gerisinden itibaren Başbakanlık bir oligarşinin hakkı sayılmışken, 1920'lerde. "halktan bir adam", gücünü sadece partisinden alarak bu makama oturmuştur. Japonyanın ilk profesyonel politikacı Başbakanı, 1918'de hükümetini kuran Haradır.

Bu yıllar, japon siyaset hayatında başka gelişmeler olmaktadır. Oy sahibi sayılmak için ödemek gereken asgari vergi, artık topu topu üç yendir. Böylece birbuçuk milyonluk bir kütlenin japon siyaset hayatında sözü vardır ve bunun esasını bir orta sınıf teşkil etmektedir. Burjuva idaresi, tıpkı bir kaç yüzyıl önceki Avrupada olduğu gibi aristokrasi idaresini Japonyada takip etmektedir. İktidarlar bu sınıfın menfaatlerini gözetmek zorundadırlar. Birkaç sene içinde seçmen miktarı bir misli artıp üç milyona çıkacak, 1930'lardan önce, de Diyet, bütün japon erkeklerine oy hakkı tanıyarak bunu 14 milyona yükseltecektir. Artık Diyet japon siyaset hayatının temelidir ve her şey, Diyetteki kuvvetlerle orantılı olarak yapılacaktır. Hükümetler Diyette kurulup düşürülecek, politika Diyette tesbit olunacak, partiler asıl gücü teşkil edeceklerdir. 1920 ile 1930 ara-

Japon tekstil sanayii mamullerinin Uzak Doğu piyasasını hâkimiyetleri altına aldıkları devre, Birinci Dünya Harbi yıllarıdır. Bu harp,Japonyanın kalkınmasına büyük ölçüde yardım etmiş, beyazlar Avrupada birbirleriyle boğazlaşırken japonlar sarı ırkın lideri olmuşlardır. Ucuz el emeği, japon mallarının daima avantajını teşkil etmiştir.

sı, o bakımdan Japonyada çok partili hayat sisteminin altın devri sayılsa yeridir.

Bu, sadece japon aydınlarının ve dünyadaki yeni cereyanların mı neticesidir? Muhafazakâr kuvvet, militarist cereyan, Ordu ve Donanma ne olmuştur? Japon okullarında ve japon kışlalarında aşılanan doktrin, Japonyanın ululuğuna olan inanç kütlelerden uçup gitmiş midir? Zira bu devir, aynı zamanda, tam barışçı bir Japonyanın dünya siyaset sahnesinde belirdiği devirdir. Japonya, Amerika ve diğer bazı avrupa devletleriyle birlikte "Çin Kavununun Taksimi" politikasından resmen vazgeçmekte, Çinin toprak bütünlüğünü tanımaktadır. Japonya, "Beş Büyükler"den biri olarak deniz kuvvetlerinin sınırlandırılmasını da kabul etmektedir. Nisbet, Amerika ile İngiltere için 5, Japonya için 3 ve İtalya ile Fransa için 1,67 olacaktır. Tabii bu, Japonyaya Uzak Doğuda tam bir deniz üstünlüğü sağlamaktadır. Zira öteki devletler kendi donanmalarını bir çok suda tutmak zorundayken Japonya sadece kendi bölgesinde mükellefiyetlere sahiptir. Buna rağmen böyle bir tahdit, sivil iktidarın askerlere karşı zaferidir. Hele 1925'te Hükümet mevcut Ordu gücünü azaltıp 21 tümenden dördünü tasfiye edince bu hâkimiyet tam olarak tescil edilecektir.

Bunun sebebi, Büyük Sermayenin 1920 ile 1930 arasında japon siyaset hayatında başlıca rol sahibi kuvvet haline gelmesidir. Birinci Dünya Harbinin sonunda zaibatsular, japon para babaları öyle bir güç ve servet kazanmışlardır ki satın alamayacakları kimse kalmamıştır. Zaibatsu için hedef, kendi kazancıdır. Kendi mali imparatorluğu ne kadar gelişirse, Japonya, zaibatsuya göre o nisbette kalkınmış olacaktır. Askeri genişleme masraflıdır ve fedakârlık istemektedir. Bu fedakârlık içinde zaibatsu için önemli olan vergilerdir. Japonya ne zaman bir askeri maceraya girişse vergiler hemen artmaktadır. Halbuki japon iş adamları, Birinci Dünya Harbinin elverişli konjonktürü içinde Uzak Doğuyu hâkimiyet altına almanın iktisadi yoldan kabil bulunduğunu denemişlerdir. Şimdi, İktidarları o istikamete itmekte, Hükümetlere o politikayı benimsetmeye çalışmaktadırlar. Japonya, askeri güçten ziyade zaibatsuların kontrolündeki ekonomik gücünü arttırmakla Uzak Doğuyu ele geçirmek imkânına sahiptir.

Böyle hallerde daima olan 1920-30 ara-

sında Japonyada olmuş, çok partili siyaset hayatı, kısa zamanda, paranın döndüğü, politikacıların satın alındığı, işe gelen partilerin beslendiği, rüşvet ve irtikâbın kol gezdiği bir pazar haline gelmiştir. Büyük Sermayenin artık kudret mevkilerinde adamları, gazeteleri, organları, âletleri vardır, seçimlerde onların parası başlıca tesirli silahtır, onlara dayanmayanlar azınlıkta kalmaktadırlar. Büyük Sermaye hatta Orduda ve Donanmada yüksek komuta mevkilerinde generaller ve amiraller ele geçirmiştir. Bunlar, ne çelişme, Silahlı Kuvvetlerin gücünü dahi, bir baskı grupu olarak Büyük Sermayenin arzuladığı yönde kullanmaktadırlar.

Japonyayı, bir ekonomik dev gibi kuvvetlendiren, ama refahtan pay alma bakımından bazı sınıfları ötekilere nisbetle çok avantajlı duruma getiren, bilhassa büyük şehirlerde yeni bir hayat tarzı başlatan bu gidiş çok japon âdetinde de değişiklik yapmış, âdeta bir "Çarliston Devri" de Japonyada açılmıştır.

Tabii, bütün ölçüler mahfuz olarak. Zira Japonya, siyasi bakımdan derebeylik sisteminden nasıl ancak Ondokuzuncu Yüzyılın ikinci yarısında çıkmışsa sosyal bazı değişiklikler de Birinci Dünya Harbini takip eden ilk on yıl içinde başgöstermiştir.

Bunların en önünde, kadınların gündelik hayattaki yeri gelir. Japon kadını 1920'lerde erkek için bir mana ifade eder olmuş, ancak o tarihte onun da bir söz hakkı bulunduğu kısmen kabul edilmiş, son derece pederşahi aile sisteminde çatlaklar husule gelmiştir. Bugün dahi, yani Birinci Dünya Harbinden sonra değil, İkinci Dünya Harbinden sonra Japonyada çok çift arabulucu usulüyle evleniyor. 1920'lere kadar bunun adeta istisnası yokmuş. Evlilikler aileler arasında kararlaştırılır, müstakbel çiftler birbirlerini görmezlermiş bile. 1920'lerde, kadın sosyal bir varlık olarak ortaya çıkınca gençler kendi aralarında evlilikler kararlaştırmaya başlamışlar.Tabii böyle evliliklerde erkekler eşlerine daha fazla önem vermişler, onlara hemen hemen eşit muamelesi yapmışlar. "Hemen hemen" diyorum, çünkü eskinin tesiri tamamen kaybolmamış. Bugün dahi japon kadını, dünyadaki bütün kadınlar arasında kocasına karşı en uysal olanıdır.

Bu değişikliği batı âdetlerinin, Hollywood filmlerinin Japonyaya gelmesine, batılı hayat tarzının revaç bulmasına bağlamak mümkündür. Gerçekten de o devrede bilhassa Tokyoda taksi kızların çalıştığı dans yerleri, kabareler, birahaneler açılmış, japon hayatı renklenmiş. Ama bunlar ve en ziyade kadınların haklar elde etmeleri, daha ziyade iktisadi gelişmenin sonucudur. Kadın çalışmaya başlayıp ta ekonomik bir istiklâl sağlayınca statüsü ister istemez değişmiş. Pederşahi ailenin gevşemesi de bu yüzden. Çocuklar kendi hayatlarını kazanır olunca babanın otoritesi tabii eski katılığını kaybetmiş.

pecya

X

MEKURA HEBİ Nİ OJİZU

Kör, yılandan korkmaz

(Japon Atasözü)

Her aksiyonun bir reaksiyonu doğurduğu gerçeği Japonya için de doğrudur. 1930'larda Japonyanın tekrar ültra - milliyetçi ve bizde bugün kullanılan tâbirle bir nevi mukaddesatçı dönüş yapması, 1920'lerin getirdiği bu değişikliklerin yarattığı tepkidendir. Değişiklikleri herkes müsait karşılamamıştır. Bunları "Japonyanın dejenere olması" sayanlar seslerini yükseltmişlerdir. "Ne oluyoruz?", "Nereye gidiyoruz?" itirazları yer yer kuvvetli çıkmaya başlamıştır. Zaten değişikliklerin şekil kısmı daha ziyade büyük şehirlerde olduğundan köyler ve tarım çevresi, küçük şehirler halkı, yani geniş kütleler gayrımemnunların safında yer almıştır. Bunların başını Ordu ve Donanmanın daha ziyade genç, küçük rütbeli

subayları çekmiştir.

Japonyada Ordu ve Donanma daima aşırı sağcı olmuştur. Bunlar bir sivil idareyi hiç bir zaman kabul etmemişler, kendilerini Japonyayı idare etmek, onu yükseltmek için adeta ilahlar tarafından görevlendirilmiş saymışlardır. Ordu ve Donanmanın içerde istediği idare, otoriter idaredir. Hürriyetler batının bir ucûbesidir. Ciddi bir memlekette her kafadan ses çıkması caiz sayılamaz. Japon ananelerine göre ailede söz nasıl babanınsa ve onun otoritesi tartışılamazsa memlekette de idareci sınıf mutlak hâkim olmalı, Japonyanın kaderini o, tek başına çizmelidir. Diyetmiş, partilermiş, oya dayanan hükümetlermiş.. Bunlar "japon malı" değil, "ithal malı"dır ve japon hayatı bunlardan temizlenmeli, eskiye dönülmelidir. Nitekim bunların yüzünden Japonya "asil hedefler"ini kaybetmiş, şövalye ruhunu yitirmiş, pısırık, cansız bir ülke olmuştur. Fetih devri tekrar

gelmeli, japon bayrağı fethedilecek ülkelerde dalgalanmalı, Japonyanın erkekliği iade olunmalıdır.

1920'lerin getirdiği serbestlik havasına, liberal havaya karşı çıkan muhafazakâr zümre 1930'larda bu şarkıları çalıyordu, gözünü Ordu ve Donanmaya dikmişti, onun genç subaylarını militanlar olarak kullanıyordu ve gidişi tersine çevirmenin gayreti içindeydi.

Peki ama, subaylar da genç insanlar değil iniydi? Liberal istikametteki, hür fikirler sahibi olanlarla ayrı nesilden miydiler? Bir nesil ki bir kısmı öteki kısmından tam 180 derece değişik düşünüyor!

Bunun sebebi, Meiji Devrindeki doktrin aşısının bazı çevrelerde öteki çevrelere nazaran daha iyi tutmuş olmasıdır. Askerliğin kapalı hayatı bu genç subayları geniş görüş açısından mahrum bırakmıştır. Onlar dünyayla, dünyanın gidişiyle münasebetlerini gereği gibi yürütememişlerdir. Yürütenler işe, 1930'larda, 1920'lerin aksine, moda cereyan olarak Demokrasiyi değil, Totalitarizmi bulmuşlardır. 1930'lar Avrupada faşist sistemlerin güçlerini ispat ettikleri, tesirli oldukları inancını doğurdukları, aksine, demokratik memleketlerin zayıf manzara gösterdikleri yılların başlangıcıdır. Batıda Almanya ve İtalya, ordularının ve donanmalarının tehdidiyle kazançlar sağladıkça, yeni sömürgecilik kârlı bir politika olarak belirdikçe japon muhafazakârlarının japon liberalleri üzerindeki galebeleri kolaylaşmıştır.

1930'lardan itibaren Japonyanın siyaset hayatında başlayan, bir nevi eski Şogunluk devri tipi çarpışmalardır. Yani, bir iktidar mücadelesi oyla değil, silahla, gizli teşekküllerle, kılıç üzerine yemin etmiş juntalarla, tedhişlerle, suikastlarla yürütülmektedir. Bu mücadelenin sonunda iktidar fiilen Silahlı Kuvvetlerin eline geçecek, Japonyayı bu muhafazakâr kuvvet Almanya ve İtalyanın müttefiki yapacak, onu harbe o sokacak ve yeni felaketine sürükleyecektir. Zaibatsulara gelince, bütün dünyadaki para babaları gibi onlar da iki taraflı oynamakta gecikmeyecekler, bir yandan demokratik rejimin savunucularını beslerken fanatik askeri teşekküllerde de adam tutacaklar, dümenlerini rüzgârlara göre kırıp kârlarını devam ettireceklerdir. Tıpkı aynı tarihlerde alman para babalarının Hitlere yardımcı olmaları gibi...

Japonyada 1920'lerin liberal akımını 1930'larda Ordu ve Donanma bir açık ihtilâl yaparak değiştirmemiştir. Bu, daha ziyade, Ordu ve Donanmanın bir baskı grupu olarak politika hayatını kontrol altına almasının neticesidir. Ama bunda, Ordu ve Donanmanın silah gücü ve fanatizmi kadar şartların da tesiri vardır.

Japonya bütün bu değişiklikleri bir yüzyıldan az zamana sığdırdığı için, onun sosyal ve politik hayatının üzerine eğilindiğinde insan kendisini bir laboratuardaymış gibi hissediyor. Zincirin halkaları gayet açık şekilde seçiliyor. Şartların ve unsurların rolü iyi belli oluyor. 1920'ler demokratik rejimlerin ve demokratik hayat tarzının revaçta bulunduğu devir. Dünya ticareti de aynı liberal esaslar dairesinde cereyan ediyor. 1929'da Büyük Buhran patlak veriyor. Dünya ticaretinde artık eski kolaylıklar yok. Gümrük duvarları ve tarifeler Japonya gibi devletlerin karşısına çıkıyor. 1930'larda revaçtaki rejimler totaliter rejimlerdir. Bu rejimler, aşırı milliyetçidir ve ırk üstünlüğü şarkıları söylemekte, "milli haslet" dedikleri, bir kısmı tamamile suni âdetleri yürütmekte, fanatizmi son haddine çıkarmaktadır. Milletlerde, ancak kuvvetli ve otoriter devletlerin ekonomik güçlükleri yenecekleri inancı var. Bunlar "güneşte bir yer"e muhtaçlar. Gümrük duvarları ve tarifeler barışçı ve ekonomik yoldan pazarlara sahip olmayı güçleştirdiğinden zora başvurmak lâzım. Avrupada Almanya bir Yeni Nizamın peşindedir. Uzak Doğuda da Japonya. Japonyanın 1930'lardan itibaren liberal gidişi bırakıp kendisini aşırı milliyetçi ve askeri bir "irtica"nin eline terketmesinin bu bakımdan şaşılacak bir tarafı yok. Nitekim 1945'lerden itibaren de aynı Japonya evvelâ alâmeriken bir hayat tarzı ve usullerle belini doğrultacak, fakat yirmi yıl sonra "amerikan emperyalizmine hücum" havası dünyada belirince Sosyalist Milletvekili Yokomiçi san, bir güneşli Mayıs günü:

"— Dünyadaki mütecaviz memleket, Amerikadır. Amerika, Japonyadan elini çekmelidir" diyecektir ve Japonyanın genç aydınları daha ziyade bu görüşü paylaşacaklardır. Buna mukabil, 1930'larda askeri maceracılara, muhafazakârlılığından dolayı arka çıkmış bulunan japon köylüsü ve küçük şehirler halkı, büyük kütle, sosyalistleri tehalükle desteklemeyecek, fanatizmi ekonomik refaha tercih etmeyecektir. 1930'larda da tercih etmemiştir, refahtan payını gereği gibi alamadığından dolayıdır ki nasyonal sosyalizmi liberalizme tercih etmiştir.

Japonyada ekonomik unsurun milletlerin hayatı ve telakkileri üzerindeki rolü o kadar güzel görülüyor ki..

Japonyada, askerlerin demokratik fakat; rüşvetin gırla gittiği ve zaibatsuların istediklerini yaptırdıkları, hükümete karşı ilk kuvvet gösterisine giriştikleri yıl, 1931. O tarihte, Mançuryada japon birlikleri var. Bunlar, japon menfaatlerinin bulunduğu Güney Mançurya Demiryolu hattını koruyorlar. 1931'in Eylülünde bu birlikler, japon hükümetine haber dahi vermeksizin veya en azından, onun muvafakatini almaksızın Mançuryanın fethine girişi-

yorlar ve Çini oradan kovup bir kukla devlet kuruyorlar: Mançukuo. Fetih o kadar kolay ve çabuk oluyor ki, kimse Orduyu, itaatsizliğinden dolayı kınayamıyor. Japonyanın elinin altında, havadan kazanılmış, 30 milyon nüfuslu bir pazar vardır. Zaibatsular da pek memnundurlar. Bu yüzden, Orduya karşı methiye yükseltmekte Japonyada herkes yarış halindedir.

Ordunun en fanatik unsurları bu hava içinde bir adım daha ilerlemekte mahzur görmüyorlar. Ordu, Hükümete boş vermiştir ama, Hükümet hâlâ bir parlamento hükümetidir. Halbuki Ordu, asıl, bu tarz hükümeti istememektedir. Bundan dolayı da, Parlamentonun ve onun hükümetinin itibarını sarsmak için ne lazımsa o yapılmakta, her skandal büyütülerek millete duyurulmakta, bilhassa mali rezaletler reklam edilmektedir. Hani, "demokratik sistem"in de o sahada esirgediği bir yardım yoktur ya!.

Mançuryanın fethinden yarım yıl sonra, genç deniz ve kara subaylarından bir grup, İktidar Partisinin Başkanı ve Başbakan İnukayiyi öldürüyor. Sebep: Japon tarihindeki bütün siyasi suikastların sebebi. İmparatoru; "kötü etraftan kurtarmak. Japonyaya, sözümona; "İmparatorun İradesi" hâkim ya.. Subaylar, bu iradenin kötü ellerde batağa sürüklenmesini önlüyorlar!

Bir Demokraside böyle bir hadise vuku bulunca ne olur? Katiller cezalarını görürler, İktidar Partisinin 2 numaralı adamı 1 numaranın yerini alır ve sistem devam eder, değil mi ? Fakat 1932 Japonyasında Silahlı Kuvvetler buna müsaade etmek niyetinde değildir. Silahlı Kuvvetler, "parti hükümeti" istememektedirler. Öldürülen İnukayinin yerini bir "milli hükümet'in başında Amiral Sayto alıyor. Amiral Sayto, mutedil bir adamdır. Şahsı itibariyle alerji yaratacak değildir. Zaten Silahlı Kuvvetler için önemli olan da, şahıs değil, prensiptir. Madem ki bir Diyet vardır ve bu Diyette bir çoğunluk partisi mevcuttur, normal olan onun başının bir "parti hükümeti" kurmasıdır. Prensip ihlâl olduktan sonra, şahıs kim olursa olsun..

Silahlı Kuvvetler bir defa borularını resmen öttürdükten sonra, fanatik General Tojoyu Başbakan yapıncaya kadar uğraşacaklardır. Bu arada, Amiral Saytoyu bile öldürerek.

Japonyadaki "demokratik kuvvetler" niçin askerlere teslim olmuşlardır? Hem de, hemen hemen mücadelesiz. Üstelik, halkın desteğine de sahip olarak. Zira, 1936'da yapılacak bir seçimi, en ziyade liberal adaylar kazanacaklardır. Bunun sebebi, Parlamentonun kendisinin ve "demokratik kuwetler"in, Demokrasinin yürüyeceğinden emin olmamasıdır.

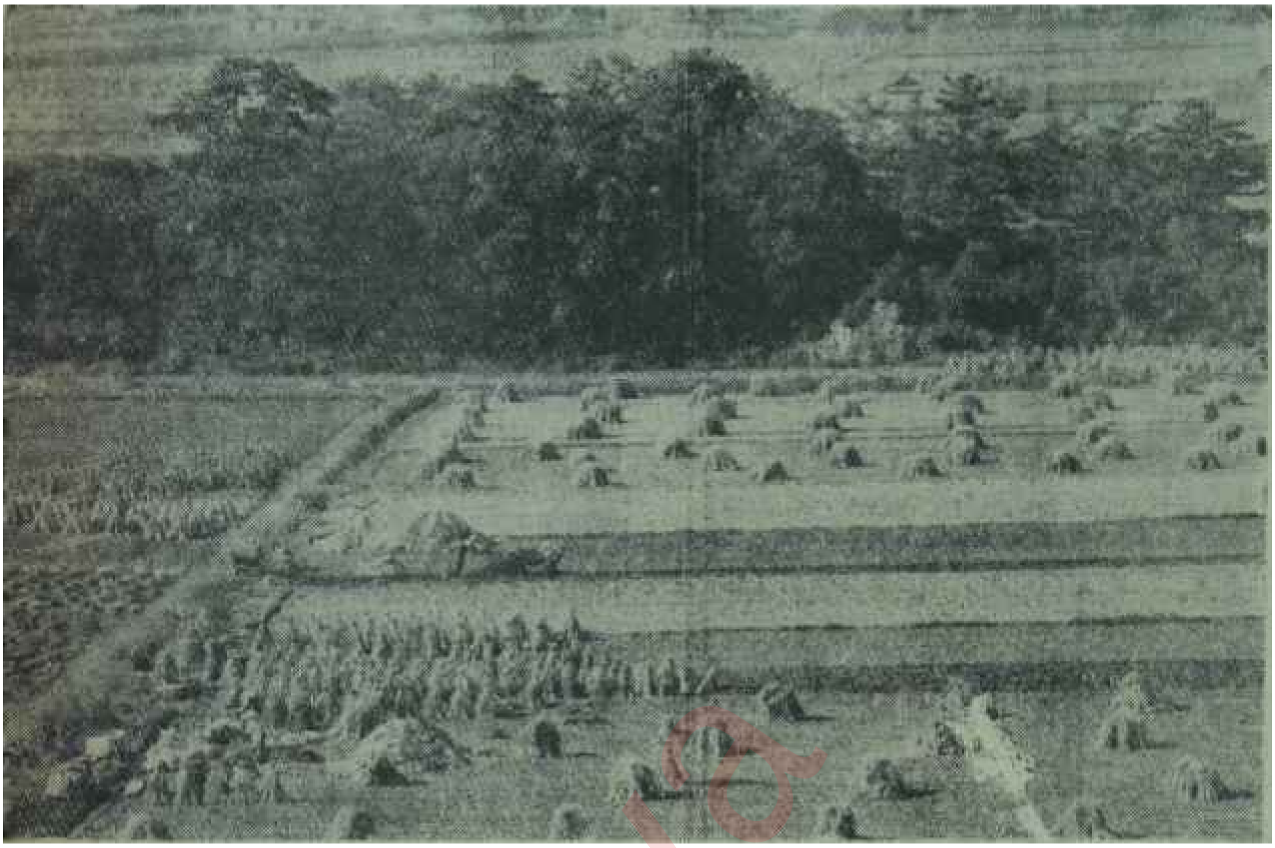
Ah, Japonyanın o günlerini bana anlatırlarken Türkiyeyi, 22 Şubatı ve İsmet Paşayı nasıl hatırladım.. Japonya, 1932'nin bir gününde bir İsmet Paşaya sahip olmadığından dolayı kendisini görüş açısı dar, sergüzeştçi bir klikin eline terketmiş.. ve belasını bulmuş.

O tarihten itibaren japon hükümetleri parlamento dışı, Silahlı Kuvvetlerin tensip ettikleri hükümetlerdir. Gerçek kudret sahibi yeni Şogun Ordu ve Donanma Japonyada yeni bir felsefe yerleştirmektedir. Daha doğrusu, eski felsefeye dönmektedir. Bütün hürriyetler, "zaptı rapt altına almmış"tır. Öyle, herkes, aklına gelen her şeyi söylemek hakkına sahip değildir. Gazeteler, ne isterlerse onu yazamayacaklardır. Yeni Şogun "kapitalist devletlerin de, komünist devletler kadar karşısındadır. Onun için herkes ingiliz ve bilhassa amerikan düşmanı olacaktır.

Sonra, Uzak Doğudaki bu, "beyazların müstemlekeleri" nedir? Japonya, ora milletlerini kurtarmakla görevlidir. Tabii bunun manası, oraları birer japon müstemlekesi haline getirmektir. Yeni Şogun Ordu ve Donanma Japonyada bunun propagandasına başlıyor.

Buna rağmen japon milleti, demokratik sistemi devam ettirmek için direnmemiş değildir. Ama, demokratik yoldan seçilmiş idarecileri ona layık olamamışlar. 1936'nın Şubatında seçim yapılmış. Demokrasi taraftarları kazanmışlar. Bunun üzerine 26 Şubatta, 22 Şubatta değil; Başkentteki birliklerden bazı subaylar, yanlarına silahlı askerler alarak Demokrasi taraftarı bilinen devlet adamlarının evlerini basmışlar, ele geçirdiklerini öldürmüşler. Sonra da, Hükümeti devralmak üzere açık isyan hareketine girişmişler. Fakat Tahtın etrafındakiler, akıllarını bir defaya mahsus olmak üzere başlarına toplamışlar, bunların üzerine kuvvet sevketmişler. Asiler yenilmişler ama, Silahlı Kuvvetler de, seçim neticelerine bile kafa tutabileceklerini mükemmelen göstermişler.

Askerler, hatalı adımlarını burada atmışlar. Zannetmişler ki, Mançuryayı zaptettikleri gibi Çini de alabilirler. 1937'de patlak veren ve ancak İkinci Dünya Savaşıyla birlikte biten Çin - Japon harbi bu yanlış hesabın sonucudur. Çin bu defa teslim olmamış, her başkenti düştüğünde başkentini bir geri şehre alarak savaşmış, japonlar da gayet kötü sömürgeci olduklarından halkın desteğini sağlayamamışlar ve başlarını belâdan kurtaramamışlardır. Buna mukabil askerler, bu harbi vesile ederek Ja-

Japonya, tıpkı İngiltere gibi, kendi kendisine yeten bir ada değildir. Bu, tıpkı ingiliz emperyalizmi gibi, japon emperyalizminin de temelinde yatan sebeptir. Japonyada tarım yapılıyor. Hattâ tarım sahasında görünmeyen bir işsizlik bile var. Fakat japon topraklarının darlığı ve kifayetsizliği 1930'lardan sonra japon idarecilerini dışarlarda pazarlar aramaya itmiştir: Mallarını satmak için, gıdalarını ve sanayilerinin ham maddesini temin etmek için..

ponyanın içindeki hakimiyetlerini büsbütün kuvvetlendirmişler, bir nevi sıkı yönetim ilan etmişler, Japonyayı kışlaya çevirmişlerdir.

Ancak, Çinle harp Japonyanın harpçi niyetlerinin tescili mahiyetinde olduğundan Japonyaya karşı daha 1937'lerden itibaren batılılar ekonomik tedbirlere girişmişler ve bilhassa harp malzemesi sanayiinin işine yarayacak malların, ham maddenin,demirin, Japonyaya sevkini durdurmuşlardır. İkinci Dünya Harbi, alınanlarla Müttefikler arasında böyle bir devrede patlamıştır. Japonya, Çelik Paktın bir üyesi olmakla beraber harbe, 1941'e kadar katılmamıştır. Ancak 1941'de, bir yandan General Tojonun Harç Kabinesi iktidarı almışken, diğer yandan Amerika, İngiltere ve Hollandanın başının başka yerlerde sıkışık olması Japonyaya bütün Uzak Doğuyu fethetmek imkânını verirken, Tokyo Hükümeti Pearl Harbour baskınını plânlamış ve Japonya kendisini harbin ta içinde bulmuştur.

Japonyanın hesabı şuydu: Harbi, tıpkı Birinci Dünya Harbinde Müttefiklerin yaptığı gibi Almanya yapacak, Japonya, boş kalmış Uzak Doğuyu ele geçirecektir. Almanya harbi kazanırsa, ne âlâ. Japonya, bedavadan Uzak Doğuya konacaktır. Yok, Almanya yenilirse, o zaman Japonya kendi başının çaresini düşünecek, belki de bir formül bulacaktır.

Bizim Panamerican uçağı Tokyo körfezinin üzerinden süzülürken, indiğimiz memleket, evdeki hesabın çarşıya uymadığını anlamış, fakat bütün tarihinde olduğu gibi kendisini gene çarşının hesabına uyanırmış işte bu harp sonrası Japonyasıydı.

Gelecek yazı:

Japonyayı gezelim

yoklama henüz bitmiş ve Gecekondu kanunu üzerindeki çalışma başlamıştı. Bu sırada Meclis kütüphanesinde gazete koleksiyonlarından bir şey arayan gazeteci, enerjik bir ayak sesine başını kaldırdı ve yüzünde ünlü tebessümü ile Güleği gördü. Gülek süratle, cam kenarına düşen köşedeki kauçuk minderli alçak koltuğa ilerledi ve eline oldukça ciddi bir ingilizce dergi alarak oturdu. Bir kaç dakika sonra gazeteci tekrar o tarafa göz attığında Gülek, yüzünde ünlü tebessümü ile uyuyordu!

Aradan iki üç saat geçti. Bu defa Gülek aksi yönde bulunan "Haşi--in kulisi"ne doğru daha da enerjik adımlarla yürüdü. Görenler "Bu adamdaki enerji hiç bitmiyecek" diye düşündüler! Gülek koridordan geçen AKİS'çinin yanına geldi ve "Nasılsınız?" diyerek elini sıktı. Gazetecinin, Grupta tartışılan konu üzerindeki bir konuşma teklifini derhal kabul etti ve kurnaz bir ifadeyle "Tabii, tabii... Nasıl olsa gazetelериniz baskıya girmiştir. Bundan sonra söyleyeceklerini yetişmez" dedi. Gazeteci de, haftalık bir dergide çalıştığını, hangi saatte yapılırsa yapılsın bir konuşmanın kendisinin işine yarıyacağını hatırlatmaya lüzum görmeden konuya girdi.

Güleğe göre, bu tartışma "gerçi" yararlıydı ama, Ortanın Solu diye bir ismin Gülek buna, terim yerine isim demeyi tercih ediyordu- kullanılması hata idi. Bütün halklar gibi türk halkı da dini inanışlarına ve geleneklerine bağlı idi. O, asırlarca sağ omuzda duran meleğin iyilikleri, sol omuzda duran meleğin ise kötülükleri kaydettiğine inanmıştı. Yani "sol" kötülüğün timsali idi. Neden şimdi bu lâfı ısrarla söylemeliydi? Halkçılık, devrimcilik, devletçilik gibi umdeler yetmiyor muydu? Toprak reformuna, vergi reformuna taraftar olmasına Gülek te taraftardı ama, bunlar yetmezdi, köy köy dolaşıp, halka inmek gerekliydi. Hele sol lâfı ile ortaya çıkmaya hiç lüzum yoktu. Gazeteci:

"— Peki, Sosyal Demokrat terimi nasıl?" diye sordu. Güleğin gözlükleri parladı:

"— Bak, o çok iyi" dedi. Sonra biraz üzgün ekledi:

"— Ama Sıtkı Paşa onu kullandı ve mahvetti. Hem o ismin Demokratı da vardı. Bunun Türkiyedeki cazibesi malûm. Bir zamanlar bu isimde bir partinin başına geçmem için bana teklif yapmışlardı."

Gülek hatıraları arasında gezinerek sustu ve sonra:

"— Kabul etseydim, bugün Başbakandım..." dedi.

Gülek sonra, yine particilik hakkındaki fikirlerini sıralamaya başladı: Bir parti muhalefetteyse birinci hedef olarak iktidara gelmeyi düşünmeliydi. Bu da halkın anlamayacağı terimler üzerinde tartışma ile olmazdı. O zaman bir Fikir Klübü haline gelinir ve erinilirdi. İşte CHP üst üste 10 seçim kaybetmiş ve erimişti. Köy köy dolaşıp teşkilâta canlılık vermek, halkın arasına karışmak lâzımdı. Teşkilât öyle tamim göndermekle çalışmazdı. Bir keresinde Güleği bir nahiyede ateş yakarak karşılamışlar ve "Ne yakıyorsunuz?" sorusuna "Sizin tamimler, beyim" diye cevap vermişlerdi. Bir politikacı, kışın sabah saat beşte, ayazda kalkabiliyor ve soğuk duşun altına girip yola çıkabiliyor muydu? İşte, iktidara böyle gelinirdi...

Söz Kurultaya geldi. Gülek mücadele edecekti. Kendisinde başarı şansı görüyordu. Gazeteci sordu:

"— Peki, diyelim ki kazandınız. Parti bugün Ortanın Soluna angaje olmuştur. Bunu nasıl ortadan kaldıracaksınız?"

Gülek için mesele basitti:

"— Söylemeyiz, olur biter. Zaten bunu, yetkileri olmadığı halde ortaya çıkardılar. Bu konuda yetki, sadece Kurultayındır. Biz, söylemeyiz. Onlar solcuymuş, biz değiliz deriz, olur biter"

Sonra Gülek ani olarak ayağa kalktı, el sıktı ve geldiği istikamete son derecede enerjik adımlarla yürüdü.

Kulağa Küpe

Fark !

"Bizim iki büyük parti, olduklarıyla söyledikleri itibariyle birbirlerinin tam tersi.

Talihsiz C.H.P. o manasıyla solcu değildir, solcuyum der.

Açıkgöz A.P. o manasıyla gericidir, gerici değilim der.

Kör döğüşü de, sürer gider..

Kemal Satır
Ortanın solu var, sağı yok

Af

AP'nin hesapları

Son günlerde CHP Ortak Grupunda cereyan eden sağ-sol mücadelesini tespit edebilmek için çırpınan Parlâmento muhabirlerinin dikkatleri, haftanın başında Pazartesi günü birden AP'ye çevrildi: AP Millet Meclisi Grupu toplanacak ve son günlerde ön plâna çıkan Af Kanunu Tasarısını ele alacaktı. AP Yönetim Kurulunun, AP Hükümetince hazırlanan ve Millet Meclisi Adalet Komisyonunca kabul edilen tasarıyı yeniden ele alması elbette ki sebepsiz değildi. Tasarının Meclis gündemine girmesiyle birlikte ana muhalefet partisi CHP harekete geçmiş ve tasarının Grup Yönetim Kurulunca seçilen bir Grup İhtisas Komisyonunda incelenmesini uygun bulmuştu.

Grup İhtisas Komisyonu, geçtiğimiz haftanın başında yaptığı toplantıda tasarıyı madde madde inceleyerek görüşünü tespit etmiş, Celâl Bayar ve diğer Yassıada mahkûmlarının affına, zaten fiilen hepsi affedilmişlerdir ve dışardadırlar; bir AP Takımının istediği, 27 Mayısın hukuki tasfiyesine kapı aralamaktır, bunların emeklilik haklarının af yoluyla iadesine Emeklilik Kanununda değişiklikle iadesine CHP taraftardır, lâikliğe karşı işle-

nen, Tedbirler Kanununun kapsamına giren, Cumhurbaşkanına, türklüğe, Cumhuriyet ve Silâhlı Kuvvetlere hakaret yoluyla işlenen suçların affedilmesine karşı olduğunu bir raporla Grup Yönetim Kuruluna bildirmişti. Böylece, CHP'nin görüşü aşağı-yukarı ortaya çıkmış oluyordu.

Tasarının Mecliste Seçim Kanunu Tasarısının durumuna düşmemesi için Demirel, "Seçim Kanunu, kismi senato seçimlerine kadar mutlaka çıkarılacaktır" demişti, bir takım tedbirler almak lâzımdı. Acaba, tasarının bazı maddelerinde önemsiz, fakat AP'lilere menfaat sağlayacak tarzda değişiklikler yapılmak suretiyle, Demirelin sık sık sözünü ettiği bir "asgari müşterek"te birleşilemez miydi?

Saat 10'da, AP Grup BaşkanVekillerinden Muhittin Güvenin başkanlığında başlayan toplantıya Devlet Bakanı Cihat Bilgehanla Adalet Bakanı Hasan Dinçerin de katılması toplantının önemini daha da arttırdı. İkibuçuk saat süren toplantıda Bilgehan ve Dinçerden sonra üyeler de konuştular ve tasarının Meclisten geçirilebilmesi için düşündükleri çareleri anlattılar. Beliren görüş şu oldu: Kanun mutlaka çıkarılacaktır! Fakat, bunun için partilerin Grup temsilcileriyle bir toplantı yapılmalıdır. Bu toplantıda Muhalefet temsilcilerine, AP'nin görüşmeler sırasında bazı sivri maddeler üzerinde ısrar etmiyeceği bildirilmeli, böylece tasarının, Seçim Kanunu Tasarısının durumuna düşmemesi sağlanmalıdır.

Kaz gelecek yerden..

AP'lilerde bir başka değişiklik daha görülmüştür. Daha birkaç gün öncesine kadar 141, 142 ve 163. maddelerin kapsamına giren suçların katiyen affedilmeyeceğini ilân eden AP'li yöneticiler, birden ağız değiştirmişler ve tasarıya 141, 142 ve 163. maddelerden mahkûm olanların affi için de bir madde eklenebileceğini söylemişlerdir. Ne var ki AP'li yöneticiler, bunu Muhalefete verilen bir taviz olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Muhtemelen Çarşamba veya Perşembe günü, partilerin Grup temsilcileriyle yapılacak toplantıda, tasarının Meclisten çıkarılması için bir asgari müşterekte birleşilmesi öne sürülecektir. AP Grup sözcüsü Turgut Toker, AP Grup Yönetim Kurulu toplantısından sonra Meclis koridorlarında bir gazetecinin kulağına şunları fısıldadı:

"— Af, bir genel af mahiyetini alırsa, T.C.K.'nun 141, 142 ve 163. maddeleri de af kapsamına alınabilir. Toplantıda beliren temayül, tasarının Meclisten gürültüsüz geçmesini sağlayabilecek yöndedir."

Tokerin sözlerinde de sezilebilen AP tipi bu kurnazlık, bir sonuç vermeyeceğe benzemektedir. Muhalefet ve bilhassa CHP, Yassıada mahkûmlarının affedilmesine ve AP İktidarının kendi kendini affetmesine kesinlikle karşıdır. Mücadelenin esas noktasını da bu teşkil edecektir.

Turhan Bilgin
Şecaat arzederken..

Tasarı, Gecekondu Kanununun görüşülmesi tamamlandıktan sonra ele alınacaktır. 40 küsur maddeden meydana gelen Gecekondu Kanunu Tasarısının henüz 22 maddesi görüşülmüştür. Bu durumda, tasarının ancak önümüzdeki Pazartesi günü görüşülmeye başlanabileceği sanılmaktadır. Tasarının görüşülmesinin gecikmesi ise, af kanunundan yararlanacak çok sayıda AP'liyi sabırsızlandırmaktadır. Meselâ, Silahlı Kuvvetlere küfrettiği için mahkûm olan ve cezasını çekmiş bulunan AP eski Zonguldak milletvekili Nuri Beşer, haklarının da iadesini sağlayacak tasarının bir an önce çıkması için devamlı olarak AP'li milletvekili, senatör ve Bakanlarla temas halindedir. Nuri Beşer, haftanın başında Pazartesi günü de Meclise geldi ve arkadaşlarıyla görüştü. Bir ara, koridorun bir köşesinde Çalışma Bakanı Ali Naili Erdemle konuşurken şöyle dedi:

"— Aman, elinizi çabuk tutun!"

Geçtiğimiz haftanın başında Yozgat -Ankara yolu üzerinde cereyan eden bir olay da, af görüşmeleri sırasında esecek fırtınayı haber verecek önemdedir. Demirel, AP Erzurum milletvekili Turhan Bilginle beraber, Yozgat Bira Fabrikasının şaşaalı temel atma töreninden Ankaraya dönerken bir olayla karşılaştı: Önlerine çıkan bir köylü kafilesinden ayrılan biri ihtiyar, diğeri genç iki kadın, koşarak Başbakanın yanına geldiler ve ayaklarına kapandılar. Kendilerini, İsmet İnönüye suikast teşebbüsünde bulunan Mesut Sunanın annesi ve kardeşi olarak tanıtan kadınların arzuları, Mesut Sunanın da affedilmesiydi. Demirel, kadınlara bir vaadde bulunamadı, Turhan Bilginin:

"— Tahmin ederiz ki onun da affı mümkün olacaktır" şeklindeki sözlerini sadece dinlemekle yetindi.

Dış Politika

Bir misafir

Bu haftanın içinde Türkiyede görünen bir yabancı devlet adamı bol sosyal faaliyet, iki taraflı müzakereler, dışarda bazı akisler, biraz ilgi ve ondan da az müspet netice getirdi.

Bu devlet adamı, bir ihtilâl teşebbüsünü bir hafta önce geçirmiş bulunan Irakın Başbakanı A. El Bazzazdır. Irak Başbakanının Iraka gelirken söylediği ve Beyrut mahreci ile yayınlanan bir sözü, ziyaretin kaderini tayin etti: Bu söz, "Ben Türkiyeye bir ıraklı değil, bir arap olarak gidiyorum" sözüdür. Araplar kendi aralarında bir fikir birliğine sahip olmadıklarına göre, Türkiyenin karşısına güç bir muhatap çıkmaktadır.

Halbuki türklerle ıraklıların bir özel konuları vardır: Bölgedeki kürtlük cereyanları.

İkili görüşmelerde bu konu, müspet bazı ümidler uyandıran tek konu oldu. Ötekiler, daha ziyade, lâf-u güzaf seviyesinde kaldı.

B A S I N

Gazeteler

Tekke bülteni

Ufâcık istihbarat odasında herkes işini bitirmişti. Birkaç muhabir, kendi aralarında laflıyor, diğerleri de çıkmağa hazırlanıyordu. Tam bu sırada içeriye yazı işlerinden birisi girdi ve:

"— Çocuklar, pek yakında yeni binaya taşınacağız. Hepinizin birer güzel masası olacak. Ayrıca, her masada da hususi birer telefon bulunacak" dedi.

Konuşmalar birden kesildi, gözler, şef masasına geçen adama çevrildi. Kelimelerin üzerine basarak konuşan adam, muhabirlerin gözlerindeki sevinç parıltılarını gördükten sonra, sesini bir perde daha yükselterek:

"— Ee, söyleyin bakalım, hangi renk telefon istersiniz?.." diye sordu.

Herkeste bir tereddüt başladı: Ne renk olsundu?

"— Yeşil isterim!" diye önce biri cevap verdi.

Arkasından, diğerleri de "Yeşil olsun", "Benimki de yeşil.." demeğe başladılar.

Yalnız, arkadaşları arasına karı--alı birkaç haftayı geçmiyen stajyer bir muhabir:

"— Benimki de kırmızı olsun!.." deyiverdi.

Bu, beklenmedik bir cevaptı. Bir iki dakika önce sevinçten gülen yüzlerde bu cevap kaşların çatılmasına sebep oldu. Kırmızı da ne demekti?

"Yeşil" diyenler, genç stajyere şüpheyle bakmağa başladılar. Hattâ homurdananlar bile oldu. İçlerinden biri daha da ileri giderek:

"— Sen süs bakalım!." dedi.

Olay, geçtiğimiz hafta Çarşamba akşamı, "Bâbıâlide Sabah" gazetesinde cereyan etti. Gazete; Cağaloğlu Şerefefendi sokak 44 numarada DP iktidarının propagandası için faaliyete geçirilen, Güneş Matbaacılık Şirketine ait binanın ikinci katında, 266 gün önce kurulmuştur. Görünen amacı, AP'nin "Süleymancı" larına karşı "Bilgiççi'leri savunmak ve bu partinin aşırı sağ kanadında açtıkları bayrağın altında tüm "mukaddesatçı, milliyetçi" kitleyi toplamaktır.

Ancak, madalyonun ters tarafı hiç de öyle değildir. İşin içine giren kimse, "yeşil" diyecek yerde "kırmızı" diyen stajyer muhabirin durumuna düşmekte gecikmiyecek-rumuna düşmekte gecikmiyecektir.

İmam öksürürse..

Atatürk Türkiyesinde, mevcut hukuk düzenine göre, hiçbir zümre "Hüâfet"i getireciğinden, teokratik bir devlet düzeni kurmak için çaba göstereceğinden açıkça söz edemez ve propagandasını yapamaz. Ne var ki, lâikliğe aykırı faaliyet ve propagandaları Türk Ceza Kanununun 163. Maddesi ne kadar frenlemeye çalışırsa çalışsın, gene de bu yolda yürüyenler bulunacaktır. Başbakanı, her politik konuşmasına '"Allah" kelimesiy'le başlıyan ve Bayram Gazetesine mevlid duası gibi başmakale yazan bir memlekette 163. Maddeye aykırı davranışların gün geçtikçe çoğalacağı bir gerçektir.

Gene bu avukatın çok yakın mesai arkadaşlarından Ergun Göze de ayni paralelde fıkralar çiziktirmektedir.

Tekke bülteninde neler yoktur ki!.

"İslama göre nimetin kadrini bilmek"ten tutun da Buhârinin "Kitâbü-r-Rikâk"ına, Ebûl Hasan El Nedevinin "Yeniden İslâma Dönüş"üne, İmam-ı Rabbaninin "Mektûbat" çevirilerine kadar herşey vardır. Hani tekkede diz çürütmek yerine bu tekke bültenini okumâk kafidir, denilebilir. Zaten, "Bâbıâlide Sabah" gazetesinin gazeteciler arasındaki isminin "Tekke Bülteni"ne çıkmasının nedeni de budur.

Tekke Bülteninde sansür

"Başbakan Süleyman Demirelin diğer bir ismiyle Bay Olayın, Yozgat Bira Fabrikasının temel atma töreninde "bira" adını hiç ağzına almaması gibi, ayni konudaki haberi sütunlarına geçiren Tekke Bülteni de bira kelimesini yutmuş, böylece müdavimlerini uyutmuştur. Tekke Bültenince sansürlü kelimelerin hikâyesi oldukça enteresandır.

Bâbıâlide Sabah gazetesi
Tekke mi, *gazete mî?*

Nitekim, bir tekke bülteninden farksız bu gazete, hâlen "ümmetçi ve mukaddesatçı" geçinen kişilerin adeta bir karargâhı olmuştur. Burada çalışmak, yazı yazmak için aranan tek şart kendi tâbirlerince, imânı bütün, mukaddesatçı ve milliyetçi olmaktır. Hattâ ve hattâ, nurcu olmaktır!

Bir süre önce, İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesinde, nurculukla ilgili bir dâvada, savunma yaparken, Atatürke hakaret eden ve bu yüzden hakkında koğuşturma açılan avukat Bekir Berk, denilebilir ki, bu tekke bülteninin en önemli kişilerinden biridir. Bu şahıs, nurculuk konusundaki faaliyet ve propagandaları Yargıtayın suç saymasına rağmen, "Nurculuk Suç Değildir" başlığı altındaki tefrikayla bir haftadanberi açıkça nurculuk yapmakta ve nurculuğu savunmaktadır.

Meselâ, Bâbiâlinin yıllanmış polis muhabirlerinden Ali Karakurtun yazdığı romanın başına gelenler bunlardan sadece biridir. Ali Karakurt, bu gazetede çalışırken, "Koca Sinan" diye bir roman yazmıştır. Koca Sinan, gazete yöneticilerinin aradığı, "islâmi yönü" olan romanlardan biridir. Ancak, Koca Sinanın 7. tefrikasında. İkinci Beyazıtın "şarap içmesinden" bahsedilmektedir. Koca Osmanlı Padişahı, Tekke Bülteninde "şarap içiyor" diye nasıl yazılabilir? Gazetenin o günlerdeki yöneticisi AP milletvekili Ömer Öztürkmen derhal talimat vermiştir: "Kesin bu tefrikayı!"

Bu olayın arkasından, Reşat İlerinin "Kızılcık Mahmut" adlı bir

ni şey gelmiştir. Çünkü Reşat İleri de romanında, ünlü güreşçi Kızılcıklı Mahmudun şarap içmesinden bahsetmektedir!

Tekke Bülteninde, Kuranın haram ettiği hiçbir şeyden bahsedilmez. Günahtır. Şeriata göre "faiz" haram ve bununla uğraşanlar da günahkâr oldukları için, Tekke Bültenine bankaların reklâmları da giremez!

Tekke Bülteni ilk çıktığı günlerde, birkaç sayı, spor sayfasına top resmi bile koymamıştır. Neden sonra "fetva" çıkmış, önemli maçlarda top, Tekke Bülteninde görülmeğe başlamıştır.

İster erkek, ister kadın olsun, nerde ve ne sebeple o resim çekilirse çekilsin, Tekke Bültenine "bacak" resimlerinin girmesi de kesinlikle yasaklanmıştır. İki ay önce, ünlü amerikalı, dünya ağır sıklet boks şampiyonu Clay'ın klişesi, İngilteredeki son zaferi münasebetiyle ve tabii, müslümân olduğu için, mürettiphaneye gitmiştir. Bu klişede boksörün bacakları pek tabii ki görülmektedir. Bu yüzden kıyamet kopmuştur. Derhal klişe kesilmiş, hemen oracakta kitabına uydurulmuştur. Tekke Bülteninde modadan ve kadından söz edilemez.

Gerçek amaç nedir?..

"Bâbıâlide Sabah"ın en büyük hissedarları, Bahariye mensucat fabrikasının sahipleri, Nurettin ve Sabahattin Topbaşlardır. Ortaklar arasında, "tasarruf bonolarının kaldırılmasını hiç arzulamıyan" Kapalıçarşı sarraflarından Süleyman Pekel de bulunmaktadır. Ancak bu patronlar, gazetenin rotasını çizmek yetkisinden uzak tutulmuşlardır. Gazeteyi, ne Genel Yayın Müdürü diye imzası çıkan irfan Atagün, ne de başyazıları yazan Sait Bilgiç -Saadettin Bilgiçin DP'li kardeşi yönetmektedir. Gazete, tekke bülteni olarak, tamamen perde arkasında bulunan bir matbaacı tarafından ve "metazori" idare edilmektedir. Bu esrarengiz matbaacı, gazetenin idaresine tamamen, kendisine imân etmiş fedaileri, ülküdaşlarını yerleştirmiştir. Mehmet Ali Alpkan adını taşıyan ve kendisini tanıyanlarca "korkunç bir teşkilâtçı" olduğu söylenen bu matbaacının gazetenin kritik noktalarına yerleştirilmiş adamları, onu daima durumdan haberdar etmekte ve patronların çeşitli müdahaleleri, böylece, zamanında önlenmektedir. Gazetede idareyi ele alan Alpkanın beş adamının baş harfleriyle meydana gelmiş "MESİH" kelimesi, âdeta bir gizli teşkilât gibi, çalışanları kontrol- altına almıştır. Bu kelimenin "I" harfi, genel yayın müdürü ve gene kendi tâbirlerince, "Topal lrfan"dır.

Sait Bilgiç
Taşın ardındaki adam

Yalnız, adamlarına "Zallaklar" ismi de verilen bu grupun idareyi ele alması, her geçen gün hedeflerine biraz daha yaklaşmaları pek kolay olmamıştır. Zira, bundan bir süre önce, çoğu imam hatip ve buna benzer okullardan mezun gençlerden bir grup, Alpkana karşı ikinci bir cephe kurmuştur. Dört hafta önce bu grup, gazetenin idarehanesini basarak, gösterdiği adamlarının yazı kadrosuna yerleştirilmesini istemiştir. Patron vekili bunların teklifini kırmamış, isteneni yapmıştır. Ancak, haberi o tarihlerde biraz geç alan M. Ali Alpkan, derhal harekete geçerek, Üniversite ve çevresinden topladığı 50-60 kişilik bir grupla gazeteyi basmış ve patrona, "Sen fabrikanı idare et!. Gazeteyi biz idare edeceğiz" demiştir. Bu beklenmedik baskından sonra da, gazetede "cunta" kurulmuştur.

Ömer Öztürkmenin eline uçak biletini vererek, kendisini Ankaraya sepetleyen bu grup, sol ayağı sakat olduğu için değnekle yürüyen irfan Atagünü onun yerine geçirmiştir. Ankara Bürosunda Hami Tezkanın da Tekke Bülteni ile ilişkisinin kesilmesi yakındır.

Tekke Bülteninin, birer "mason" gibi "ser verip sır vermiyen" bugünkü yöneticilerinin perde arkası güttükleri amaç, Türkiyede önce bir zemin hazırlamaktır. Bir yandan nurculuğun suç olmadığı en güvenilir kalemlerle yazılıp, bu düşüncede olanlara cesaret verilirken; öte yandan da devrimci, atatürkçü gençleri ve kalemleri kötülemek yoluna gidilmektedir. Geçtiğimiz haftanın son günü, İstanbulda bulunan Pakistan İslâm Partisi "Camaat-ı İslâmi" lideri Çavdari Gulam Muhammed ile yapılan özel mülakatın yayınlanması, bu yönden çok anlamlıdır.

Bilindiği gibi, Pakistan bir "İslam Cumhuriyeti"dir ve bu sistemin propagandacılarının gözlerinin çevrik olduğu yerlerden biri de orasıdır.

Bu konuda Cumhuriyet Devrinde yayınlanan ilk eser

SAVCI Yılmaz Akıncı ve AVUKAT Tahsin Atakan'ın

Mevzuatta

KABAHAT FİİLLERİ ve USUL HÜKÜMLERİ

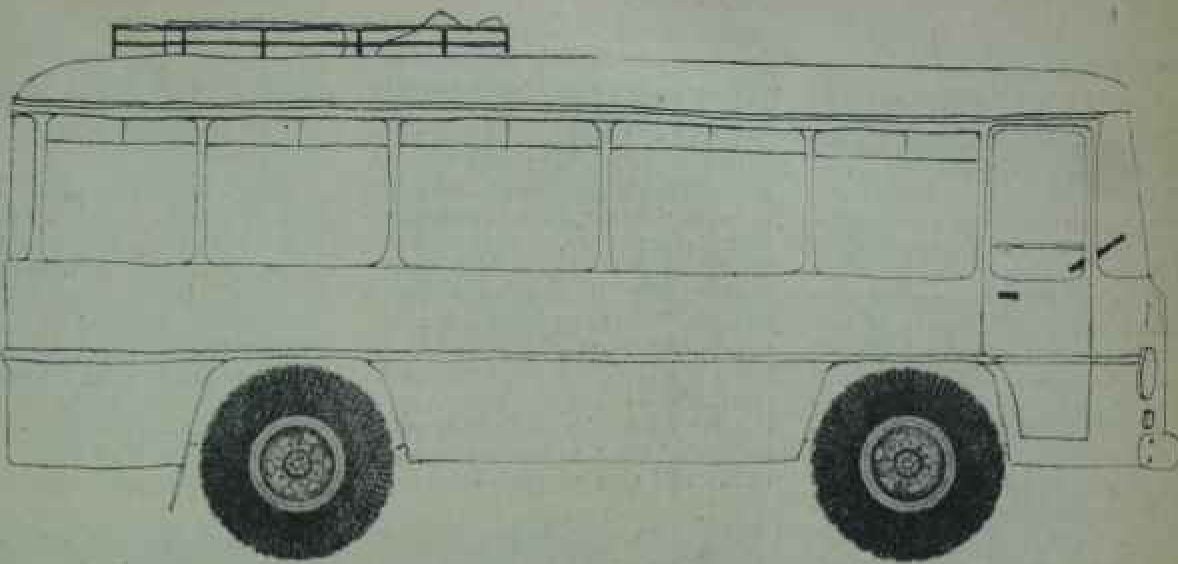
adlı kitap satışa arzedilmiştir.

Hâkim, savcı, avukat, idareci, yüksek tahsilde ceza hukuka okuyan herkesin ve halkın hergün karşılaştığı hadiseleri açıklıyan izahlı, notlu, içtihatlı müracaat kitabı. 350 sayfa 15 liradır.

Genel dağıtım ve isteme: Minnetoğlu Kitapevi

Cağaloğlu — İstanbul

(AKİS: 210)

FISK demek... Emniyet demektir!

ENDİŞESİZ VE RAHAT BİR YOLCULUK İÇİN VASITANIZ KADAR LÂSTİKLERİNİZ DE SİZE GÜVEN VERMELİDİR

Vasıtaların sürat kabiliyetinin artması ve daha kuvvetli frenler icad edilmesi yüzünden lâstikler üzerindeki yıpratıcı tesirler gitgide çoğalmaktadır. Bu yıpratıcı tesirler ancak itina ile imal edilmiş yüksek kaliteli lâstikler ile giderilebilir.

Fisk lâstikleri fazla yüke, sarsıntılara ve en sert darbelere karşı çok dayanıklıdır.

Geniş tabanı, dişlerinin özel şekli ve yumuşak yanakları sayesinde Fisk her türlü yola kolaylıkla intibak eder. Vasıtanızın motorunu yormadan tam çekiş sağlar.

Fisk'te süper kauçuk POLI-B vardır. Fisk kolay ısınmaz. Münhasıran naylon ipliklerle imal edilen Fisk, kilometreleri aşarken can ve mal emniyeti bakımından her an güvenebileceğiniz lâstiktir.

Bir vasıtayı geçerken kayma veya savrulma ihtimali ile karşı karşıya kalabilir, bankete inmeğe mecbur olabilirsiniz. Rahat ve emin bir geçiş kaliteli lâstiklerle daha kolay olur.

FISK "Çocuklu" lastik FISK yolculukta emniyettir

Plân

İşler yolunda

Geçtiğimiz hafta Çarşamba günü Başbakanlıktaki ağaçların altında park eden arabalardan bazı kişiler indiler. Telâşlı bir halleri vardı. Kıyılarda beklemekte olan gazeteciler, sorulardan, Kabine üyelerinin, Yüksek Plânlama Kurulunun toplanacağı binanın kapısını aradıklarını öğrendiler. Saat 15'te toplanacağı bir gün önceden bildirilen Yüksek Plânlama Kuruluna gelen Bakanlar az bir süre Başbakan Süleyman Demireli beklediler. Nihayet bulabildikleri toplantı salonunda terlerini kuruturlarken, Demirel, Başbakanlığın yan kapısında göründü. Gazetecilerle kısa bir süre konuşan Demirel, "Kurul toplantılarının on veya onbeş gün süreceğini, bugün de, yarın da hiçbir açıklama yapmıyacağını" bildirdi. Demirel merdivenlerden çıkıp gittikten sonra bazı gazeteciler, "yahu" dediler, "az önce, ağaçların altında, 'üç-dört günde biter' demişti. Nedir bu esrar?"

Kurul toplantısı için aylarca önceden hazırlığa başlayan Plâncılar, bütün işlerini bitirmişler, Hükümetten gelecek işareti beklemeğe koyulmuşlardı. Günler geçtiği halde Hükümetten en küçük bir işaret gelmedi. Araya senato seçimleri girdi ve bazı Plâncılar, yurt dışındaki toplantılara katılmak imkânı buldular. Plânlama Teşkilâtına, Memduh Aytür gibi bilgili bir yöneticiden sonra asaleten tâyin edecek birini bulamayıp, Orhan Çapçıyı vekâleten getiren AP İktidarı da böylece, istediği rahatlığa kavuşmuş oldu. Uzmanlar yurt dışından döndüler. Müsteşar Vekili Orhan Çapçı, yurt dışına çıkanların dönüşleriyle ferahladı ve tekrar gözler Demirelden gelecek işarete çevrildi.

Demirel, zaman zaman, Hamidolu kafilelerle yurt sathında bir "yatırım propagandası"na çıkarak, vatandaşlara "imara Başbakan olmak yolundayım, hiç şüpheniz olmasın" deyip, gerekli yerlerde de göz kırparak, yüksek bir moralle Ankarayа döndükten sonra etrafı kolaçan etti ve her şeyin yolunda gittiğine kanaat getirmiş olacak ki, nihayet Plânlama Teşkilatındaki yüksek dereceli memurlara, bekledikleri işareti gönderdi.

Plân uykuda

Siyasi iktidarın karşısındaki Plânlama yöneticileri, temeli çöken eve dam olamıyacaklarını artık kabullenmeğe başlamışlardır. Hattâ bunlardan bazıları, gelecekte sorumlu duruma düşmemek için, uzmanların dile getirmek istedikleri meseleleri kamuoyuna yansıtma yoluna giderlerken, bir yandan da, "Hükümetle uğraşılmaz. Biz gerekeni söyledik. Ne yapalım, kabul etmiyorlar" havasına bürünmeğe başlamışlardır. Genç oldukları için talihsiz sayılabilecek Plânlama yetkilileri, aslında, Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkenin dramını yansıtmaktadırlar. "Atlar arabaya ters koşulunca, akıl olsa ne olur, olmasa ne yanmaktadır. "Tarım", "Sanayi" ve "Hizmetler" olmak üzere üç ana sektör ayrı ayrı ele alınmıştır. Fizikteki birleşik kaplar gibi, bu sektörlerin birbirlerine olumlu veya olumsuz etkileri kolaylıkla görebilmektedir.

İkinci beş yıllık kalkınma Plânı için, birinci kalkınma Plânı modelinden farklı bir model tespit eden Aytür zamanının Plânlama Teşkilâtı, siyasi iktidara geçecek olanlara, Türkiyenin gelecek beş yılı için Plânlamanın, alacağı her çeşit ekonomik kararla yurda ne sağlanacağını veya yurdun başına ne gibi meseleler çıkaracağını açıkça ye peşinen göstermek istemiştir.

Politikacılar için mükemmel bir

Bakanlar, Yüksek Plânlama Kuruluna giriyorlar
Bu ne dağınıklık, beyler!..

olur?" diyenlerin çoğalmağa başladığı bir ülkede yaşanan dramın günahını sadece bunların sırtına sarmağa elbette ki imkân yoktur. Görünen odur ki, bugün Demirel zaferi kazanmış, Plânlama Teşkilâtını bir Bakanlığa boyun eğdirtmiştir.

Plânlama Teşkilâtının hazırladığı ikinci beş yıllık Plân, acı bir deyimle, bir bozgundan önceki son zaferdir. Ancak bu bozgun, zaferi etkisiz kılacaktır. Aytürün Plânlama Teşkilâtı başındaki görevinden ayrılmak zorunda kalmadığı günlerde genel esasları, hazırlanış politikası tespit edilen ikinci beş yıllık Plân, yabancı ekonomistlerin de belirttiği gibi, örnek bir plân modeline dakıskaç denilebilecek bu mekanizma, Plânın ana modeline dayanılarak hazırlanmış on alternatifin varlığı sayesinde işlemektedir.

Plânda neler var?

Çarşamba günü Hükümete sunulan ikinci beş yıllık Plânda, Türkiyede şimdi 2000 lira civarında olduğu farzedilen ve 1968 yılında 2416 liraya çıkacağı umulan, fert başına düşen milli gelirin, 1972 yılında erişilecek olan ikinci dönem sonunda 3000 liraya yükseltilmesi öngörülmektedir. Böylece, komşu Yunanistanın 34 puvanlık kalkınma temposuna karşılık, Suriyeden 2 puvan daha hızlı, 13 puvanla kalkınmakta olan Türkiyede, gelecek beş yıllık kalkınma Plânı döneminde fert ba-

şına milli gelir 584 lira arttırılacaktır. Fakat, "acaba bu böyle olabilecek midir?" sorusuna cevap veren bir kimsenin çıkmadığı da bir gerçektir. Zira, uzmanların belirttiği gibi, fert başına milli gelirde beş yıl sonra 584 liralık bir artışın sağlanması için, gelecek beş yıl içinde 106 milyar liralık yatırım yapılması gerekmektedir. Çok eskiden kalma iktisat kitaplarında bile yatırımların mali imkânlara,toplumsal tasarruflara bağlı olduğu yazılmaktadır. Geçmiş Plân yıllarında, binbir zahmetle sağlanan imkânlarla pişirilip kotarılan, fakat istim arkadan gelsin anlayışıyla temelleri AP tarafından, hem de cafcaflı törenlerle atılmaya başlanan yatırımlar gibi, bu yeni yatırımlar için de yeni iç ve dış kaynaklar aranıp bulunması lâzımdır. Bu işin ikinci beş yıllık Plân döneminde daha da zor olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, şimdi Demirelin önündeki Plân metninde yer alan model alternatiflerinde, Demirel tarafından, "100 milyarlık yatırımlar" diye adlandırılan işlerin yapılması için 23 milyara yakın yeni kaynaklar bulmak gerektiği ifade edilmektedir. Bu para bulunabilirse, 104 -106 milyar denilen yatırımlar yapılabilecek, tabii, her yıl da ayrıca, 220 milyon dolar kadar dış kredi alınmaya devam edilecek, böylece, dönem başındaki 81 milyar 380 milyon liralık toplam milli gelir, dönem sonunda 114 milyara ulaşabilecektir!

Böyle gecenin seheri

Birinci gün, İran Parlâmento Heyetini kabul etmek için Yüksek Plânlama Kurulu toplantısını terkeden Başbakan Demirel, sonra toplantıya tekrar katıldı. Görüşmelere başlandığı bir sırada Cumhurbaşkanlığı Köşküne kadar çıktı, sonra döndü, gene toplantıya girdi. Kurulun ikinci günündeyse, Ankara Çimento Fabrikasının genişletilmesi projelerindeki inşaat törenine gitti. Demirel, bu minval üzre, "devlet işlerinden vakit kaldıkça" Türkiyenin sosyal ve ekonomik meselelerini çözümlemek için hazırlanmış ikinci beş yıllık Plân çalışmalarına katılmaktadır.

Türk ekonomisinin geleceği için atılacak imzalardan birisi de, Sanayi Bakanı Mehmet Turguta aittir. AP Kabinesi, kanun gereğince, Yüksek Plânlama Kurulunda Hükümet adına konuşma yetkisini, kendi arasından seçtiği Mehmet Turguta vermiştir. Petrol konusundaki aşırı yabancıseverliği sebebiyle bir ara "Petrol Mehmet" diye de ad yapmış olan Mehmet Turgutun söz sahibi bulunduğu bu Yüksek Plânlama Kurulunda "dış borçlanma meselesi" ile "yabancı sermayeye güvenip güvenmeme" konusu da görüşülüp karara bağlanacaktır! Bu yetmiyormuş gibi, sosyal yapıda değişiklik sağlamak için yapılması kararlaştırılacak reformlar üzerinde ise Demirel Kabinesi adına, mevcut Toprak Rerofmu Kanun Tasarısını da beğenmeyip, Ziraat Fakültesinde, adı sanı duyulmamış üstadlara yeni tasanlar hazırlatmakta olan Tarım Bakanı Bahri Dağdaş da konuşabilecektir! Eskilerin dediği gibi, "feyz umulur mu böyle gecenin seherinden?"

Yüksek Plânlama Kurulunda incelenerek karara bağlanacak alternatiflerden yüzde 7 kalkınma hızını öngörenlerin dışında kalan alternatifler, sırasıyla yüzde 6, yüzde 7.5 ve yüzde 8'lik kalkınma hızlarını öngörmektedirler. Bunların ilgi çekici tarafı, yüzde 6 oranındaki kalkınma hızını öngören alternatifte, Türkiyede gelecek yıllarda olacak şeyler açıkca görülebilmektedir. Yüzde 5.5lik bir hızı rahatça sağlıyabilecek durumdaki Türkiyede, tarım gelirlerini düzenleyecek şekilde büyük toprak ağalarını vatandaşlık görevine çağırmaktan, yani vergi vermelerini istemekten kaçınan hükümetler, işleri, istedikleri kadar, bu hızla sürdürebileceklerdir. Yüzde 8 oranındaki kalkınma hızına dayanan alternatif ise, "Yüzde 7 ne demek? Biz daha da çok istiyoruz. Bu millet, bu büyük millet daha da fazlasına lâyıktır" demekte, ağalara, kapkaççılara göz kırpanların bundan sonra aynı tutumu rahatlıkla sürdürmelerini önlemek istemektedir. Zira yüzde 8 gibi bir kalkınma hızı 114 milyarlık toplam yatırımı gerektirmektedir. Bu hacimdeki yatırımların gerçekleşmesi ise, AP'ye ve Demirele oy verenlerin, Demireli tutan, iktisadî ve politik nüfuzlarını onun lehine kullananların çıkarlarının budanmasını gerektirmektedir. Servet beyanı usûlünü kaldıran, toprak reformunu kötü gösterip, ağalardan vergi almamak isteyen bir zihniyetin yüzde 8'i ağzına alması bile gülünçtür. Ama Türkiyede, "benim sözüm senettir" diyen ve böyle sözleri gerçekten ciddiye alıp, olumlu bir iş yapmış gibi övünen başbakanlar çıkabilmektedir.

(AKİS: 211)

Sapla samanın iyice karıştırıldığı bir ülke haline gelmiş olan Türkiyede artık, hangi sözün ciddi» hangi sözün şaka olduğunu ayırdetmeğe maalesef imkân kalmamıştır. Bu itibarla, Yüksek Plânlama Kurulu çalışmalarının da ciddiyetle şaka arası bir plânda cereyan edeceğini, alınacak sonucun ciddiyetle şaka arası bir şey olacağım söylemek mümkündür. Uzmanlar ve iktisadî meselelerden haberdar yetkililer, "Demirel Plânlama Teşkilâtını, Anayasada var diye tutmaktadır. Fakat, aslında bu teşkilâtın, Demirele göre, zarara bir taralı da kalmamıştır. Hem, Plânlamadaki tasfiye ile yumuşakbaşlılar bulunmuş oldu, hem de, zaten müeyyidesiz bir Plânlamanın kime ne zararı olur ki? Demirel, birçoklarının sandığından daha akıllı olduğunu göstermiştir. Bu meselenin önemli yanı burasıdır. Ancak, toplumsal gelişmelere karşı koymak gibi, kendilerine göre 'ilâhi' birtakım misyonlar yüklenen kimselerin akıllı olmalarının yetmeyeceği bazı sosyal oluşumlar da vardır. Bu oluşumlar fazla göze battı mı, akıllı'nın günü biter, daha akıllılar, bir başka 'akıllı' aramağa başlarlar.." demektedirler.

Tüli'den haberler

Misafir ağırlayanlar

Son zamanlarda Devlet adamlarımızın yurt-içi gezileri ve temel atma törenleri yanında bir görevleri daha var: yabanca misafirleri ağırlamak!.. Senato Başkam **İbrahim Şevki Atasagun**, Iran Parlâmento Başkanını ağırlamakla meşgul. Misafir Başkan şerefine yemekler verildi, Konyaya gidildi. Yalnız, Iran Büyük Elçiliğindeki kokteyl çok ilgi görmedi, nedense., Belki de günlerden cumartesi olduğu içindi. Herkes, hafta sonu tatilini geçirmek için bir yana gitmiş olacak.

İranlı misafir, Ankaranın çeşitli köşeleri arasında Altanın Meyhanesini görmeyi de ihmal etmedi. Son gecesini orada ve pek eğlenceli bir şekilde geçirdi. Mihmandarı da, kendisini ağırlamak için, maşallah, çiftetelli bile oynadı!..

Mehtabı değerlendirenler

İstanbul sosyetesi, mehtaplı geceleri oldukça hareketli geçirdi. Bir gece Moda Klübün de Çocuk Dostlarının yemeği, başka bir gece Yeniköyde Kansercilerin balosu, Rumelihisar Tiyatrosundaki Oidipus oyunu, Kalamışta Yelken Klübündeki geleneksel balo ile ayışığında şıklık ve güzellik gösterisi yapıldı. Ye - ye müziğiyle romantizm çok gerilerde kaldı, diyenler yanılıyorlar. Gökte pırıl pırıl gülen ay, Yeniköy, Moda ve Kalamış koylarında çok romantik sahneler seyretti. Mesela Kansercilerin balosunda Ankaralı **Ayşe Kulin** ile **Eren Kemahlı** romantik bir hikâyeyi noktalamak üzereydiler. Bu Ayşe Kulinin dulluğa geçişinden beri bir garip talihi var. Kim kendisini biriyle görse, hemen onunla evleneceği söylentilerini çıkarıyor. Halbuki Kulin "Şen Dul"-luktan son derece memnun ve evlenmeye hiç niyetli değil. Bunu bir türlü anlamadıklarından dolayı da Ayşe Kulin evlenme lâflarına kızıyor. **Yücel** ve **Güldem Kurttepeli** ise halayının romantizmini yaşıyorlardı. **Cenap Pekiş** çok romantik bir hostesti. Moda Klübünde ise gençlerin değil, orta yaşlıların romantizmi vardı. Orta yaşlılar, ye-ye müziğini geride bırakıp tan-

İnönü, Atasagunların davetinde Bayan Atasagun ve İran Parlâmento Başkanıyla
Ağırlama faslı

golara daldılar, Valantino devrini bir daha yaşadılar.

Cüneyt Gökçer ve arkadaşları, ilk oyunlarını Rumelihisarında, İstanbulun en şık kalabalığına karşı oynadılar. Kalabalık arasında, sosyete edebiyatının "Dernekçiler" diye tanınan grupu ağır basıyordu. Çünkü ilk oyun, Tıp Fakültesini Kalkındırma Derneği yararınaydı. Kral Oidipus bile bu kampanyaya katıldığına göre, derneğin sırtı yere gelmeyecek demektir.

Gökçer, İstanbulun en güzel tepesinde, Boğaza, gelip geçen vapurlara ve gökte parlayan aya karşı Oidipus'u oynamaktan çok hoşlandı, sosyete de oyunu büyük bir zevkle seyretti.

Başkent geceleri

Ankarada İstanbulun o tabii, güzel dekoru yok. Yeniköy, Moda, Ada ancak Ankaradakilerin hayallerinde yaşıyor. Ama yine de geceler çok hızlı geçiyor. Gökte çırılçıplak duran ay, geçirdiğimiz hafta hayli ilginç olaylara tanıklık etti. Dışişlerinin güzel sekreterlerinden **Kâmran Emek**in, genç ve orta yaşlı, yakışıklı veya yakışıksız bekâr diplomatları bir yana bırakıp da bir afganlı ile evlenivermesi, doğrusu herkesi çok şaşırttı. Söylentiye göre, Afgan Elçisi bu evlilikten hoşlanmadığı için nikâh törenine gelmemiş. Galiba bir yanlışlık olacak. Çünkü herkes bilir: Kral ailesi dahil, türk-afgan dostluğunu destekliyen pek çok evlilik vardır.

Mehtapta kutlanan mutlu olaylardan biri de, Fatin Fuadın güzel kızı Berilin kimya mühendisi Murat Süer ile nişanlanmasıydı. Ankaranın yeni otellerinden Dedemanın yöneticileri o gece hayli terlediler. Evdeki hesap çarşıya uymamış. Tasarlanan misafir sayısıyla gelenlerin sayısı birbirini tutmayınca otelciler sandalye ve yemek yetiştirmek için akla karayı seçtiler.

Nişan töreninin kalabalığı arasında AP'li Bakanlar ve milletvekilleri çoğunluktaydı. Başbakan Yozgattan dönemediği için, yüzükleri takmak **Nihat Kürşata** kısmet oldu. Beril Fuat, pembe elbisesiyle çok güzel bir gelindi. Nişan töreninin amatör şarkıcıları çok sükse yaptılar. **Nilüfer Gürsoy**un gelişi ise politik bir atraksiyon oldu.

Londra yolunda

Yeni Londra Büyük Elçimiz Halûk Bayülken, geçtiğimiz hafta Ankara Palas bahçesinde bir veda kokteyli vererek Ankaradan ayrıldı. Veda kokteylindeki kalabalık da, istasyondaki uğurlayıcıların görünüşü de Halûk Bayülkenin çok popüler bir diplomat olduğunu gösteriyordu. Ankara Palasın ön bahçesinde toplanan kalabalık arasında başta **İnönü, Kemal Satır, Muammer Erten, Kemal Demir**, birçok CHP'li, tabii senatörler, YTP'liler vardı. Halûk Bayülken yalnız İktidarın değil, Muhalefetin de Büyük Elçisi olarak uğurlanıyordu. Kokteyl geç saatlere kadar sürdü, akşamın serinliğinde politikacılar ve diplomatlar ilginç konuşmalar yaptılar. Meclis Başkanı **Ferruh Bozbeyli**, bazı profesörlere, yaptığı anketlerin sonuçlarını anlatıyordu. Başkanı seyredenler ise, Meclisi toplamak, çalıştırmak için gösterdiği gayretlerin ne sonuç vereceğini soruşturuyorlar, görünen köyün kılavuz istemediğini iddia ediyorlardı.

Veda partisinde Dışişleri kadınları müthiş şıktılar. Bir yandan da elçilerle ilgili kararnameyi konuşuyorlardı. Doğrusu istenilirse bu tayinler konusunda kadınlar kocalarından çok konuşuyorlar. Keşke biraz dillerini tutabilseler!.

Düğün hediyesi mi?

Dışişlerindeki transferci çiftlerden **Behçet Tüzmen** ve eşi, balaylarını Viyana Ormanlarında yapacaklar. Tayinleri oraya çıkmış. Dışişleri, evlenmelerine izin vermeyerek bu çifti çok üzdü, fakat sonunda iyi bir düğün hediyesi verdi.

Bir tanrı misafiri

Irak Başbakanı **Bazzaz** ve yanındakiler iki gün gecikmeyle Ankaraya geldiler. Şereflerine ilk yemek, Hariciye Köşkünde verildi. Yemek bir garden parti olarak düşünülmüştü ama, misafirler içkilerini alırlarken yağmur çiselemeğe başdı, herkes içeri koştu. Başta Başbakan **Demirel** ve eşi, birçok Bakanın milletvekili ve senatörün bulunduğu bu yemekte bir de beklenmeyen misafir vardı: **Ayhan Dürrüoğlu**! Ressam Dürrüoğlunu kim çağırdı diye herkes merak etti. Ama, çağrılmak şart değil ki... Bir de "tanrı misafiri" diye birşey vardır, değil mi? Dürrüoğlu, başına taçlar taktı, hararetli konuşmalarıyla gecenin başlıca atraksiyonu Oldu.

Bazzaz şerefine verilen yemekte, Irak Başbakanının eşi sadeliği, bizimkiler de şıklıklarıyla dikkati çekiyorlardı. **Bn. Demirel**, yakası işli, siyah bir elbise giymişti. **Bn. Çağlayangil** ise beyaz brokarlar..

Sanat ve dedikodu

Soprano Sıma Korad, dünyanın en güzel sesleri olan Maria Del Monaco'lar, Tebaldi'ler, Scotto'lar ile birlikte Kanadada, Montreal Operasında Verdi Festivaline katıldı, Türkiyenin sanat elçiliğini yaptı. Türkiyenin Kanada Büyük Elçisi **Mehmet Baydur** da bu fırsattan faydalanarak güzel bir supe vermiş. Gelen haberlere göre, Suna Korad festivalin en güzel tenkitilerini almış ve çok alkışlanmış.

Bir başka soprano, **Atıfet Usmanbaş** da kocası **İlhan Usmanbaş** ile birlikte önümüzdeki aylarda Varşovaya gitmeye hazırlanıyor. Öteki sopranolarımıza gelince, onlar oturup, bu yolculukların dedikodusunu yapıyorlar. Operamızın geleneği bu: kimi şarkı söyler, kimi de dedikodu yapar.

Bizimle istediğiniz gün New York'a aktarmasız uçabilirsiniz. Roma ve Paris'te bir müddet kalıp vakit geçirmeniz de elinizdedir.

Tereddüt etmeyiniz... New York'a aynı uçakla aktarmasız yegâne servis bizdedir. Öğle üstleri başlıyan uçuşlarımız herkes için en müsait saattedir. Haftada on sefer yapan uçaklarımızdan birini seçerek, aynı <u>günün</u> akşamı New York'a varabilirsiniz.

Aceleniz yoksa... ilâve ücret ödemeden arzu ettiğiniz Avrupa şehrinde bir müddet kalabilirsiniz. Seferlerimizden üçü Roma ve Paris üzerinden, yedisi ise Belgrad, Viyana, Münih, Frankfurt ve Londra yolu ile yapılmaktadır.

İşte bir hakikat daha: Pan American, Birleşik Amerika'ya diğer herhangi bir havayolundan <u>fazla</u> sefer yapmaktadır. Bizimle ucunuz. Atlantik aşırı tarifemiz hiçbir zaman bu, derece ehven olmamıştır. Yolculuk esnasında mükemmel servisten ve <u>Paris'in meşhur Maxim's</u> lokantasının hazırladığı nefis yemeklerden büyük bir zevk duyacaksınız. ;

Fazla bilgi için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

İstanbul: Hilton Methali, Tel: 47 45 30 .
Ankara : 53 Atatürk Bulvarı, Tel: 12 11 20
İzmir İzmir Palas Oteli, Tel: 32 1 00
Adana : Agba Oteli, Tel: 1501

Dünyanın en tecrübeli havayolu

Dernekler

Aile plânlaması çalışmaları

Dr. Münevver Tuncer, sıraya girmiş bulunan, birbirinden telâşlı, heyecanlı kadınlara baktı ve çok müşfik, sakin bir sesle:

"— Hiç merak etmeyin. Buraya, sizlerle konuşmaya geldik. Meselelerinizi dinliyeceğiz. Hepinizi dinlemeden girmeyeceğiz" diye teminat verdikten sonra, ince soluk yüzlü, soluk başörtülü kadına döndü, konuşmasına şöyle devam etti:

"— Kaç çocuğun var?"

"— Altı.."

"— Kaç tane doğurdun?"

"— Ondört.."

"— Diğerleri ne oldu?"

"— Zayıf doğdular, öldüler. Ben de zayıf düştüm. Artık doğuracak takatim yok, ama oluyor işte.. Korkuyorum. Çare arıyorum."

"— Adın nedir senin?"

"— Döndü.."

"— Pekâlâ, Döndü. Seni yarın Doğumevinde bekliyorum."

Olay, geride bıraktığımız hafta içinde, Keçiören sırtındaki Kuşcağız mahallesinde, Kuşcağız kahvesinde geçti. Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi Aile Plânlaması Kolu, o gün, başkent çevresindeki 23. toplantısını yapıyordu. Başkan Lemis Akurgal bir hafta önce Kuşcağıza gelmiş, belediye sınırları içerisine yeni giren bu gecekondu mahallesinde ev kadınlarıyla temas ettikten sonra, umumi isteğe uyarak, belirli bir günde ekiple gelip, aile plânlaması toplantısı düzenleyeceğine söz vermiş, Üniversiteli Kadınlar Derneğinin, kadınları toplantıya davet eden afişini kahveye asmıştı. Lemis Akurgal, Rebia Gürata, Sağlık Bakanlığı nüfus plânlama memurlarından Hayriye Tosun, gene dernek üyesi Vedia Bağdanın jipi ile, Kuşcağızın keçiyolunu hatırlatan dar ve çukurlu, hendekli yollarını tırmanmışlar, 1 Temmuz günü Kuşcağızlı kadınlarla sözleştikleri kahvede Buluşmuşlardı. Doğumevi Aile Plânlaması Polikliniği uzmanlarından Münevver Tuncer ekibe refakat ediyordu. Lemis Akurgal Aile ve Nüfus Plânlama Kanununun nedenlerini dile getirecek, Tuncer ise aile plânlamasını uygulamak istiyenlerin hangi yolları izliyebileceklerini demonstrasronla gösterecek, bu arada, müşkülü bulunanların sorularını teknik ve tıbbi yönden cevaplandıracaktı.

Sebatlı bir dernek

Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi, çok çocuklu ailelerin durumuna çok eskiden el atmış, aile plânlaması fikri olgunlaşır ve meselâ bir Türk Kadınlar Birliği yöneticileri meseleyi incelemeden reddederken, bu konuda uyarıcı toplantılar ve konuşmalar düzenlemiş, yetkilileri bu konuda harekete geçirecek teşebbüslerde bulunmuştur. Bir kadın derneği olarak konunun nüfus plânlaması yönünden çok, aile ve kadınla ilgili yönlerini ele alan teşekkül, çeşitli alanlarda ihtisas yapmış üyeleriyle dâvaya daima bilimsel açıdan bakmayı da ihmal etmemiş, böylece, çevrede dâvanın ciddiyetle ele alınması ve tartışılması yolunda, kendi olanakları içinde etkili olabilmiştir. 1 Nisan 1965'te tasarının kanunlaşmasından sonra dernek mücadeleyi gene elden bırakmamış ve doğum kontrolünün ne olup ne olmadığını, kimseye çocuk yapmamak gibi bir mecburiyet yüklemediğini ve hattâ çocuğu olmıyanları çocuk sahibi yapma amacını da ihtiva ettiğini açıklamağa çalışmıştır. Bunu yaparken, kanunun öngördüğü uygulama ile ilgili bir takım formalitelerin de yerine getirilmesi için ayrı çaba sarfetmiş, yeni ihtiyaca göre Sağlık Bakanlığı yetkilileriyle bu meseleler üzerinde konuşmalar düzenlemiş, uygulama ile ilgili kararların bir soluk önce a-

lınması için gayret göstermiştir. Bu sırada derneklerin veya özel teşekküllerin bu konuda özel çalışmalar yapmaları ve her türlü propaganda yasaktı. Nihayet uygulama da daha dinamik bir şekilde ele alınınca, dernek, devlet kurumlarına, Ankara Doğumevine, diğer hastahanelere, Sağlık Bakanlığına yardımcı olarak gönüllü ekipler halinde propaganda çalışmalarına başlamıştır. Son aylar içinde özellikle işçi kadınların yoğun halde bulundukları yerlerde, gecekondu çevrelerinde ciddi çalışmalara girişen üyeler, 2400 kadına hitabetmişler ve ekipteki doktorlar vasıtasiyle meselenin teknik yönünü de halka anlatmışlar ve nüfus plânlamasının şehir merkezinden ziyade şehir çevresinde ilgi kazanması konusundaki amaçlarına ulaşmışlardır.

Bugün Ankarada yapılan istatistikler, kültürsüz kadınların, nüfus plânlamasına kültürlü kadınlardan daha büyük oranda önem verdiklerini göstermektedir. Dernek Kırıkkalede, Mamak Gaz - Maske Fabrikalarında, Gazi Fişek Fabrikasında ayrıca toplantılar düzenlemiş ve Hacıbektaş gezici köy kurslarında özel bir faaliyete girişerek, gezici köy kursları öğretmenlerini bu konuda aydınlatmış, propaganda bakımından kendilerinden yararlanma yoluna gitmiştir.

İstediğiniz nedir?

emis Akurgal, Kuşcağız kahvesini dolduran dinleyicilerine baktı, yumuşak bir sesle konuşmağa başladı:

"— Bütün mesele, ne istediğinizi bilip, ona göre hareket etmenizdir. İstediğiniz, peşipeşine çocuk doğurup, onlara bâkamamak, onları yetiştirememek, karınlarını yarım yamalak doyurmak mıdır, yoksa bakabileceğiniz, besleyip, okula gönderebileceğiniz kadar çocuğu zamanında doğurmak mıdır? Bazı aileler rahatlıkla dört, beş çocuk yetiştirebilirler, ama bazı aileler de çok daha dar imkanlar içindedirler. Eşi askerde olan, evindeki üç çocuğa bakmaktan âciz bir ana, dördüncüsünü hemen doğurmak mı, yoksa, hiç olmazsa bir süre, doğurmuş olduklarını yetiştirmekle yetinmek mi ister? Eğer bakabileceğiniz kadar çocuk yapmak, bir süre çocuk doğurmamak, arzu ettiğinizde doğurmak istiyorsanız, bu, sizin elinizdedir. Bugün artık kanunla bunu yapabilme hakkına sahipsiniz."

Akurgaldan sonra söz alan Dr. Münevver Tuncer ise, Kuşçağızlı hanımlara samimi bir soru sordu: Çocuğa kalıp da, bunu gizlice, çöple, çiviyle veya buna benzer bir takım usûllerle düşüren var mıydı?

Hanımlar önlerine baktılar. Cesur bir ses:

"— Evet!" diye haykırdı.

Biraz sonra elindeki mukavva kesit üzerinde kadın vücudu hakkında bilgi veren, çocuğa engel olacak spiralin nasıl uygulanacağını ve doğum kontrol haplarını anlatan Dr. Tunceri kadınlar âdeta soluk almadan dinliyorlardı.

Bütün ağrılara karşı...

Fazla yorgunluktan ve soğuk algınlığından ileri gelen ağrılara karsı GRİPİN faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder. GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

GRİPİN

Hayat merdivenini emin adımlarla çıkabilmek için: TASARRUF...

Tasarrufların verimli olması için: TÜRKİYE İŞ BANKASI

Yarınlarınızı sıkıntıya düşmeden rahat geçirebilmek için tasarruf ediniz ve biriktirdiğiniz paraları en iyi şekilde değerlendirmek için onları TÜRKİYE İŞ BANKASINA yatırınız.

TÜRKİYE

İŞ

BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir